

Jan Vilém Pexider (1874–1914)

Jindřich Bečvář
Jan Vilém Pexider

In: Jindřich Bečvář (editor): Jan Vilém Pexider (1874–1914). (Czech). Praha: Prometheus, 1997.
pp. 6–35.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401016>

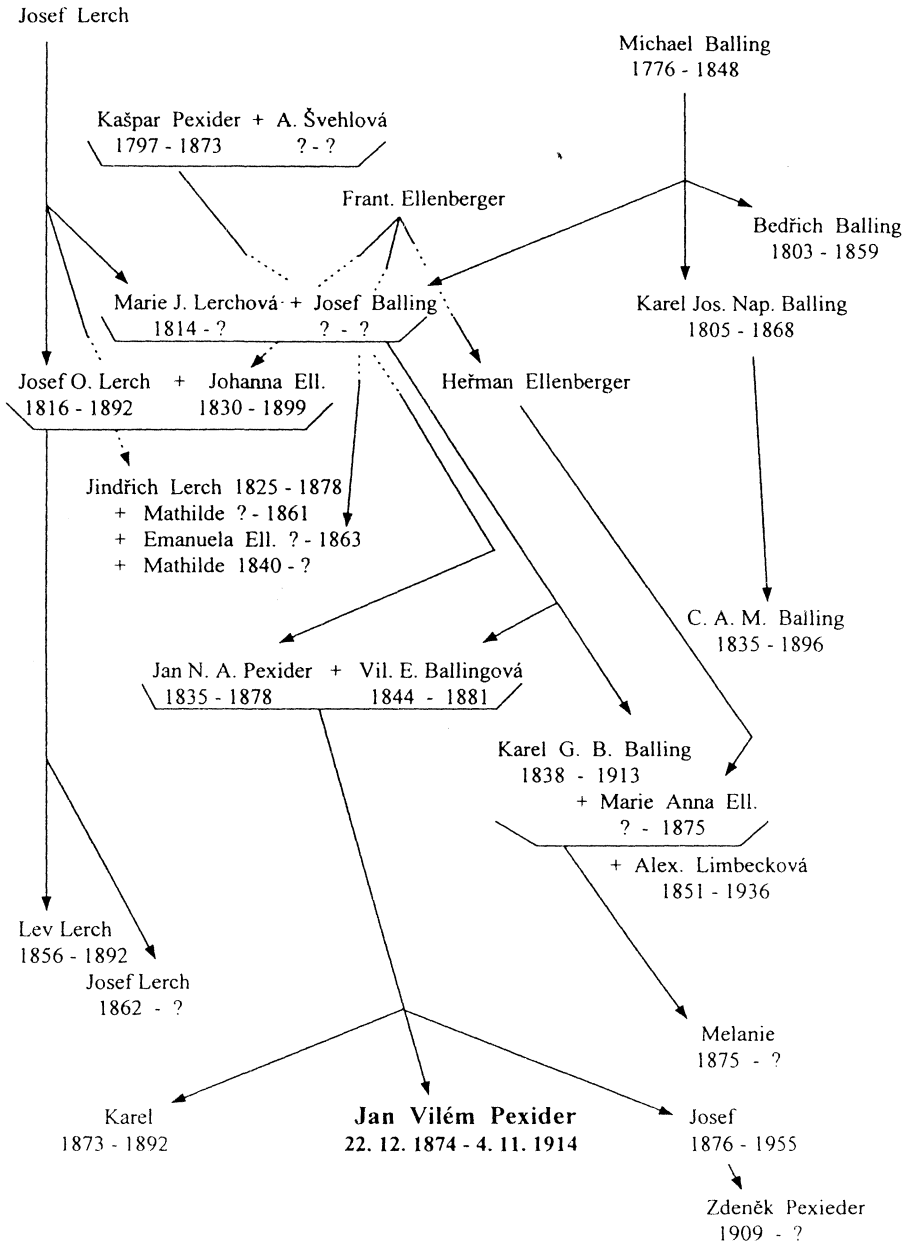
Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.



This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>



JAN VILÉM PEXIDER

JINDŘICH BEČVÁŘ

Otcem matematika Jana Viléma Pexidera byl drogist Jan Pexider, matkou Vilemína Pexiderová, rozená Ballingová. Jejím otcem byl ředitel hutí Josef Balling, matkou Marie J. Lerchová. V následujících odstavcích přiblížíme rodiny Pexiderů, Ballingů a Lerchů, abychom si uvědomili, z jakých rodinných podmínek a tradic matematik Jan Vilém Pexider vyšel.

Rodina Pexiderů byla původem z Protivína. Byla katolického vyznání, rodinným zaměstnáním bylo řeznictví a později vedení drogerií. Děd Kašpar (2. 1. 1797, Protivín, č. 41 – 29. 10. 1873, Karlín, č. 155, dnešní Sokolovská č. 155/60) byl mistrem řeznickým v Protivíně; jeho ženou byla Anna Švehlová, rovněž z Protivína. Jejich synem byl Jan Nepomuk Antonín (21. 5. 1835, Protivín, č. 41 – 1. 2. 1878, Karlín, č. 233), otec matematika J. V. Pexidera. Byl tzv. materialistou (drogistou); až do smrti měl drogerii v Karlíně, kolem roku 1875 zde koupil dům č. 233 na Královské třídě (dnešní Sokolovská č. 233/37). Zde se snad vyučil jeho příbuzný Ignác Pexider, pozdější majitel známé drogerie na Vinohradech. Vzdáleně příbuzný byl Jan Pexider (9. 11. 1831, Protivín – 2. 10. 1873, Záhřeb), profesor matematiky na gymnáziu v Záhřebu a člen Jednoty českých matematiků.¹⁾ Jméno Pexider (též Pexieder, Pexidr, Peksyder, Peksider, Peksidr, Bechsieder apod.) patrně pochází z německého Pechsieder — smolař (Pech sieden — vyrábět smolu z pryskyřice).

Matka matematika J. V. Pexidera, Vilemína Eleonora Ballingová (12. 7. 1844, Plasy – 14. 10. 1881, Karlín, č. 233), pocházela ze staré německé železářské a hutnické rodiny Ballingů. Jejím otcem byl Josef Balling (cca 1809 – nejpozději 1873), nejprve šichtmistr ve Františkově na Třeboňsku, později ředitel železných hutí v Plasích, syn Michaela Ballinga (1776–1848), ředitele dolů ve Zbirohu. Josefovými bratry byli Bedřich Balling (1803–1859), ředitel hutí, a slavný Karel Josef Napoleon Balling (1805–1868), profesor chemie na technice v Praze v letech 1835–1868, výborný hutnický znalec, odborník světového formátu. Synem tohoto K. J. N. Ballinga byl C. A. M. Balling (1835–1896), profesor na báňské akademii v Příbrami, vrchní báňský rada.²⁾

Vilemínina matka Marie Josefa Lerchová (15. 8. 1814, Nepomuk, č. 148 – nejpozději 1873), provdaná dne 15. května 1837 za Josefa Ballinga, měla (kromě dalších sourozenců) bratra Dr. Josefa Oldřicha (Floriana) Lercha (1816–1892), který byl lékárníkem a profesorem zoochemie na německé univerzitě v Praze a na univerzitě v Krakově, významným chemikem uznávaným i ve světě, soudním znalcem, nositelem rytířského řádu císaře Františka Josefa. Tento Josef Lerch spolu s manželkou Johannou vlastnili domy č. 316 a č. 250 a lékárnu *U českého lva* v Kinského ulici (později S. M. Kirova, dnes Štefánikova) na Smíchově (domy 316/8 a 250/6 ještě stojí, v druhém je stále lékárna). Jejich synem byl Lev Lerch (1856–1892), český malíř, portrétista a ilustrátor, který studoval

pražskou akademii; byl v Mnichově, Paříži, Itálii a severní Africe, roku 1894 měl v Praze posmrtnou výstavu. Druhým synem byl Josef Lerch (1862– ?), lékárník a chemik. Dalšími příbuznými byli Jindřich Lerch (1825–1878), bratr prof. J. O. Lercha, a jeho třetí (?) žena Mathilde Lerchová (1840– ?), kteří vlastnili dům č. 557 na Žižkově v Karlově třídě (dnes Seifertova) a lékárnu *U bílého lva* na Příkopě č. 969.³⁾ Se známým matematikem Matyášem Lerchem (20. 2. 1860, Milínov – 3. 8. 1922, Sušice) tato rodina patrně příbuzná nebyla.

Vilemínin bratr Karel Gabriel Bartoloměj Balling (24. 8. 1838, Františkov, resp. Františkodol, č. 1 – 29. 3. 1913, Vinohrady, č. 814)⁴⁾ vystudoval pražskou techniku; později byl ředitelem dolů v Duchcově a báňským radou. Po odchodu na odpočinek roku 1896 žil v Praze na Vinohradech (Jungmannova 365/10 a později Hálkova 814/68).

Zajímavé je, že ženou prof. J. O. Lercha byla Johanna Ellenbergerová z Röttleinů (1830–1899), druhou (?) ženou Heinricha Lercha byla její sestra Emanuela Roza (cca 1834–1863) a první ženou Karla Ballinga byla jejich neter Marie Anna Ellenbergerová Röttleinová (cca 1851–1875).⁵⁾

Dcerou Karla G. B. Ballinga z prvního manželství byla Melanie Ballingová (1875– ?)⁶⁾, která byla později spolujitelkou vily Nikolajky na Smíchově č. 174; hodně se stýkala s bratry Pexiderovými. V pražském adresáři z roku 1937–38 je vedena jako koncertní pěvkyně.

Manželé Jan a Vilemína Pexiderovi měli tři syny. Jejich kmotrem byl jejich strýc Karel Balling (při křtu nejmladšího byl zastoupen kupcem Ig. Pexiderem), kmotrou nejstaršího byla ještě Mathilde Lerchová. Nejstarší Karel Leo Jan (15. 11. 1873, Karlín, č. 158 – 12. 6. 1892, Smíchov, č. 316) zemřel po svém osmnáctém roce patrně na tuberkulózu, prostřední byl matematik Jan Nepomuk Vilím (22. 12. 1874, Karlín, č. 227 – 4. 11. 1914, Praha II, č. 460) a nejmladší Josef Vilím Jan (9. 12. 1876, Karlín, č. 233 – duben 1955) byl asistentem státních drah v Horních Černošicích a později inspektorem ČSD.⁷⁾ Jeho synem byl Ing. arch. Zdeněk Pexieder (1909– ?); u něho došlo k malé změně příjmení. Po smrti obou rodičů byli Karel, Jan a Josef (bylo jim 8, 7 a 5 let) vychováváni v rodině prof. J. O. Lercha na Smíchově, Kinského č. 316. Ještě v osmdesátých letech minulého století vlastnili bratři Pexiderové karlínský dům v Královské třídě č. 233, kde zemřeli jejich rodiče. Poručníkem Jana V. Pexidera byl jeho strýc Karel Balling.

Jan Vilém Pexider měl tedy česko-německý původ, výborně vládl oběma jazyky. Je těžké dnes zodpovědně říci, zda jemu samému bylo vždy jasné, patří-li k Čechům nebo k Němcům, a jak na jeho původ a zařazení nahlížela tehdejší česká společnost. Byl střední až vyšší postavy, štíhlý a pohledný. Zdá se, že byl psychicky nevyrovnaný, vznětlivý, často podléhal emocím a měl nepřiměřené reakce. Prý byl výstřední až bohém. Měl prý i umělecké sklony a pokoušel se malovat (snad pod vlivem Lva Lercha). Společenské postavení jeho příbuzných (profesoři na vysokých školách, lékárníci, ředitelé dolů) v něm patrně vzbuzovalo pocit, že je předurčen k obdobně úspěšné životní dráze.

J. V. Pexider studoval nejprve na nižším reálném gymnáziu na Smíchově a později na českém vyšším gymnáziu na Malé Straně, kde patřil mezi nejlepší žáky profesora Augustina Pánka (1843–1908). Jako žák 8. ročníku řešil roku 1893 úlohy 22. ročníku *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky*.⁸⁾ Dne 7. července 1893 maturoval.

V zimním semestru 1893/94 a v celém školním roce 1894/95 absolvoval tři semestry na německé univerzitě (letní semestr 1893/94 vynechal). Poslouchal přednášky z matematiky G. A. Picka (1859–1929) — diferenciální počet, algebraické rovnice, teorie čísel, variační počet, matematický seminář — a K. Bobka (1855–1899) — projektivní geometrie, diferenciální a integrální počet, geometrické konstrukční úlohy. Navštěvoval přednášky z fyziky E. Macha (1838–1916) a G. A. J. Jaumanna (1863–1924) a přednášky z filozofie a logiky F. Jodla (1848–1914) a A. Martyho (1847–1914).

Od zimního semestru 1895/96 do zimního semestru 1897/98, tj. pět semestrů, studoval Pexider na české univerzitě. Z matematiky absolvoval přednášky o diferenciálním a integrálním počtu, analytické geometrii, algebraických rovnicích, numerickém řešení rovnic, sférické trigonometrii a omezených integrálech F. J. Studničky (1836–1903), navštěvoval matematický seminář F. J. Studničky a F. Kolářka (1851–1913) a přednášky o algebraických čarách v rovině, teorii ploch a projektivní geometrii Eduarda Weyra (1852–1903). Z fyziky poslouchal přednášky F. Kolářka a Č. Strouhala (1850–1922), z astronomie přednášky G. Grusse (1854–1922), z filozofie přednášky T. G. Masaryka (1850–1937) a J. Durdíka (1837–1902).

Několik semestrů byl Pexider správcem seminární knihovny na univerzitě. Za práci v matematickém semináři získal v zimním semestru 1895/96 stipendium 30 zlatých.

Roku 1896 mu bylo uděleno matematicko-fyzikální stipendium 300 zlatých; návrh komise složené ze Studničky, Kolářka a Strouhala byl 9. července 1896 jednomyslně přijat profesorským sborem filozofické fakulty.

... aby státní matematicko-fyzikální stipendium ... uděleno bylo na r. 1896/7 p. Janu Pexiderovi, posluchači odboru matematicko-fyzikálního na fakultě naší v r. III.

Týž jest rodákem pražským, osiřel, a má svou oporu hmotnou hlavně v příbuzných svých. A hodlaje se věnovati především matematice, vyniká pílností a snaživostí jakož i vědomostmi právě v tomto oboru nemálo, takže odůvodněna jest naděje, že by se mohl svého času i pro matematiku co docent habilitovati, čímž s dostatek odůvodněn jest návrh náš svrchu vytčený.

Za práci v matematickém semináři v zimním semestru 1897/98 získal stipendium 15 zlatých.

Roku 1898 vypracoval Pexider disertační práci *Theorie variačního počtu dle Weierstrasse* (posudky psali Studnička a Kolářek), 24. května vykonal odborné dvojhodinové rigorosum z matematiky a fyziky (výborně – Studnička, výborně – Kolářek, dostatečně – Strouhal; výsledek *per majora* – výborně), dne 11. července jednohodinové rigorosum z filosofie (výborně – Masaryk,

výborně – Hostinský); celkově byl hodnocen výborně a dne 12. července 1898 byl promován na české filozofické fakultě na doktora filozofie.⁹⁾

Ve školním roce 1895/96 byl Pexider kromě toho zapsán jako mimořádný student české techniky (měl zapsané přednášky: *Deskriptivní geometrie, Fysika obecná i technická, první běh, Kreslení architektonická*); ze studií však byl vymazán pro nezaplacené školné za letní semestr 1896.¹⁰⁾

Od roku 1896 byl členem Jednoty českých matematiků. Během studií stále bydlel u Lerchů na Smíchově, v Kinského ulici č. 316.

Ve školním roce 1898/99 podnikl Pexider studijní cestu přes Londýn do Paříže, kde studoval na Collège de France a na Sorbonně (Faculté des Sciences). V Paříži se stýkal s českými malíři a umělci (Muchou, Dědinou, Kupkou, ...); z této doby pochází jeho portrét od J. Dědiny (1870–1955).¹¹⁾

V následujícím školním roce byl asi Pexider v Praze. V létech 1898–1900 uveřejnil v *Časopise pro pěstování matematiky a fysiky* články [P1] – [P4] a vlastním nákladem vydal práci [P5]. Dne 11. května 1900 přednášel pro Jednotu *O první práci Abelově*.¹²⁾

Na jaře 1900 Pexider poprvé žádal o habilitační řízení; jako habilitační spis podal práci *Studie o funkcionálních rovnicích*¹³⁾; na schůzi profesorského sboru filozofické fakulty dne 10. května 1900 byla zvolena habilitační komise ve složení Studnička, Weyr, Koláček. Na doporučení F. J. Studničky vzal později Pexider svou žádost zpět, neboť mu bylo sděleno, že jeho práce nemá patřičnou úroveň (za tímto sdělením stál patrně Eduard Weyr). Zmiňuje se o tom F. J. Studnička ve svém pozdějším „minoritním votu“:

Před dvěma roky žádal za habilitaci na fakultě naší, ale vzal pak k mé radě žádost svou nazpět, když mu bylo vytčeno, že přiložený spis habilitační „Studie o funkcionálních rovnicích“ nestojí na patřičné výši.

Na podzim 1900 dokončil Pexider studia v Paříži (*kompletace poznámek*) a pak v zimním semestru 1900/01 studoval na vídeňské univerzitě v seminářích profesorů Eschericha, Mertense a Gegenbauera. Roku 1901 vydal vlastním nákladem spis *Abelův theorem ...* [P6].¹⁴⁾ V této době bydlel na Novém Městě, Táborská 63 (dnes Legerova); v Pánkově indexu ČPMF I–XXX je uveden jako *kandidát professury v Praze*.

Dne 16. dubna 1901 požádal Pexider podruhé o habilitaci na univerzitě *pro matematický obor a sice teorii funkční*; jako habilitační spis podal práci *Abelův theorem ...* [P6], jejíž obsah, jak uvedl, odpřednášel z větší části na vídeňské univerzitě v semináři profesora Eschericha. Uvedl, že napsal ještě práce [P1] — [P5] a že je připraven přednášet *variační počet všeobecný i dle Weierstrasse, teorii nekonečných řad, teorii eliptických funkcí, teorii omezených integrálů, teorii Abelových integrálů, základy funkční teorie Riemannovy atd.*

Dne 2. května 1901 byla profesorským sborem zvolena habilitační komise ve složení Strouhal, Studnička, Weyr.¹⁵⁾

Dne 18. září 1901 zaslal Pexider na ministerstvo kultu a vyučování žádost o cestovní stipendium pro studium matematiky a národního hospodářství na

německých univerzitách. Dne 28. října 1901 tuto svoji žádost urgoval. V té době odjel do Göttingen, kde setrval celý školní rok 1901/02.¹⁶⁾

Jeho žádost byla 1. října 1901 dána místodržitelstvím v Čechách fakultě k vyjádření. Děkan Zubatý požádal Studničku o podání návrhu a ten 31. října vřele doporučil udělení stipendia 1000 korun s tím, že ... *jest naděje, že stane se z něho statečný docent*. Dne 3. listopadu bylo na schůzi profesorského sboru o návrhu hlasováno; pro udělení stipendia hlasovalo 25 profesorů, proti byli Král, Frič, Brauner, Raýman (*Myslím, že návrh není tak pilný, aby jednáno o něm bylo, jak by se slušelo, ve sboru. Král; ... jsem toho náhledu, že věc dobře mohla – vůči praecedentiím – počkati do příští schůze sboru. Brauner*). Ke konečnému rozhodnutí nedošlo. Na další schůzi profesorského sboru dne 12. prosince byla zvolena komise pro posouzení Pexiderovy žádosti o stipendium v složení Gruss, Weyr a Studnička. Weyrův posudek ze 7. ledna 1902 zní:

Přiložená tři pojednání p. dra. J. Pexidera, vydaná jeho nákladem, jsou rázu naprosto kompilačního, nad to první dvě velice elementární; právě ty, po mém soudu, neprokazují zvláštního mathematického talentu neb způsobilosti k samostatnému bádání vědeckému. Navrhují proto, aby sl. sbor profesorský vyřízení žádosti zůstavil blahovůli vys. c. k. ministerstva.

Grussův posudek z 20. ledna navrhuje totéž (patrně pod vlivem Weyra). O tři dny později však Gruss na týž papír (!) připsal kuriózní dodatek:

Nepřistoupí-li slavný sbor v tomto znění na návrh můj, navrhuju ... doporučiti žádost ... k příznivému vyřízení ...

Profesorský sbor dne 23. ledna na návrh profesora Mourka vrátil Pexiderovu žádost o cestovní stipendium komisi, aby do jednoho týdne podala návrh.

Studnička byl pobouřen tím, že jeho vyjádření z 31. října bylo zpochybněno a proto 26. ledna odmítl členství v komisi:

... čímž mi nepřímou vyslovena nedůvěra, ba „tacite“ i výtky, že jsem nenavrhl spravedlivě a nepředpojatě ... jak se může očekávati ode mne, že vstoupím do kommisie nový referat vypracovati mající, a tím sám též doznám, že jsem referoval snad stranicky ...

G. Gruss a Ed. Weyr se 29. ledna 1902 vyjádřili takto.

Po opětném zevrubném uvážení podávají podepsaní tento návrh: Členové komise navrhuji se zřetelem na snahu žadatelovu po dalším vědeckém vzdělání: Necht' slovný profesorský sbor žádost pana Dr. Pexidera o přiznání stipendia k příznivému vyřízení doporučí.

Dne 31. ledna bylo o návrhu opět hlasováno v profesorském sboru. Pro udělení stipendia bylo 21 hlasů, proti byli Brauner a Raýman. Ke konečnému rozhodnutí opět nedošlo.

Již z tohoto průběhu událostí a zejména z Pexiderova dopisu děkanovi Zubatému ze dne 29. ledna 1902 (viz poznámka ¹⁷⁾) vyplývá, že vztahy Pexidera a některých členů profesorského sboru nebyly ideální. Zdá se, že již v té době byl Pexider zneprátelen s Eduardem Weyrem; je možno se domnívat,

že již dříve žádal děkana Zubatého, aby posudek na jeho habilitační práci nepsal Weyr. Z uvedeného dopisu je rovněž cítit Pexiderovu netrpělivost a podrážděnost.

Habilitační komise zasedala 3. března a neshodla se. Weyrův posudek, který je podepsán též Strouhalem (je datován 3. března 1902), hodnotí Pexiderovy práce [P1] – [P3] jako bezcenné a obsahující omyly. Pracím [P4] a [P5] vytýká Weyr stylistické prohřešky; tvrdí, že tyto práce nepřinášejí nic nového, že prezentované výsledky jsou ihned patrné. Habilitační spis *Abelův theorem ...* [P6] podle Weyra

... pojednává o látce velmi důležité a místy subtilní; tento náhlý přechod od úvah z části bezvýznamných, z části zcela elementárních [rozuměj: článků [P1] – [P5]] k theoremu Abelovu se vysvětluje tím, že práce poslední jest kompilací v nejuplatnějším smyslu toho slova, pořízenou hlavně z prací p. auktoru na příslušných místech citovaných.

Weyr tedy tvrdí, že Pexiderova habilitační práce není původní; v následujících odstavcích svého posudku podrobně uvádí, z kterých prací vznikly jednotlivé části Pexiderova spisu [P6] *pouhou transkripcí*. Např.

O věrnosti této transkripce svědčí, že p. auktor na str. 28 mocnítele č. exponent nazývá indexem, souhlasně s anglickým textem ... Odstavec VIII. a IX. souhlasí, až na nepatrné změny v pouhém označení, se stranami 742 až 746 cit. práce Rowe-ovy.

Shrnutím předdeslaných posudků předložených prací p. dra. J. Pexidera dochází podepsaná kommise k náhledu, že práce ty nevyhovují požadavkům, jež sluší klásti na spis habilitační a činí tudíž sl. sboru professorskému návrh na odmítnutí žádosti p. dra. J. Pexidera za přípuštění k habilitaci.

Studnička Weyrův posudek nepodepsal; 5. března podal obsáhlé *minoritní votum* (4 strany textu), v kterém mj. píše:

... kommise ... se usnesla na tom, neodporučiti žádost jeho ku příznivému vyřízení, takže nemoha s ní souhlasiti, nucen jsem podati tuto své votum minoritní, obsahující návrh, aby p. Dr. J. Pexider byl přípuštěn k dalším aktům habilitačním.

Že nelze mi, abych podepsal návrh p. referenta, odůvodňuji tím, že jeho zprávu pokládám co do formy za pochybenou a co do obsahu za jednostrannou, tedy nedostatečnou. ...

... má zpráva taková na prvním místě obsahovati rozbor a posouzení spisu habilitačního a pak teprv zmíniti se o přílohách ostatních ... Tím se úsudek neodborníka, jakýchž jest ve sboru většina, více méně svádí od směru k habilitaci se táhnoucího stranou.

... všude se shledávají jen nedostatky publikací, ať velké nebo malé, pravé nebo zdánlivé, a nikde není jasně řečeno, co v nich jest správného, takže tu schází i výslednice pravá ...

Takovým způsobem bylo by možná odmítnouti každý spis habilitační ...

P. referent mluví ve zprávě své o kompilaci a transkripci, nikoliv o plagiatu, ale tím v případě tomto nesnížil cenu spisu habilitačního; neb podlé rázu

předmětu nemohl spisovatel o jiném mluvit nežli o tom, co a jak o zmíněné poučce různí matematikové soudili a psali ...

A p. referent zajisté nebude tvrdit, že poslední jeho spis „o počtu diferenciální“ obsahuje výsledky pouze jeho vlastní badavosti; jest to též kompilace, arci velmi záslužná ...

Uváživ tyto a ještě mnohé jiné okolnosti, které v záležitosti Pexidrově mají místa, nemohu přistoupiti k návrhu majority, a navrhuji, aby slavný sbor professorský podlé své dosavadní praxe rozhodl se pro příznivé vyřízení příslušné žádosti; zasluhuje toho. ...

Vytýká se mi tentokrát mírné měřítko při habilitačním posuzování, ač by spíše měla se výtka tato činiti předpisům habilitačním ... Ale když jsem stejně mírného měřítka užil při dřívějších habilitacích, na př. dra Vlad. Nováka, nebylo mi to vytýkáno. ...

(Poznamenejme, že Studničkův syn František Karel (1870–1955) se roku 1898 neúspěšně pokusil habilitovat na lékařské fakultě české univerzity. Poté vydal vlastním nákladem šestnáctistránkovou brožuru *Seznam vědeckých pojednání, jež uveřejnil MUDr. Frant. Karel Studnička*, ve které zveřejnil seznam svých 23 vědeckých prací, jejich světový ohlas a seznam všech 13 prací prof. Janošíka, který se proti jeho habilitaci postavil.)

Dne 6. března 1902 na schůzi profesorského sboru (ani Weyr ani Studnička nebyl přítomen):

Děkan prof. Zubatý čte zprávu komise o žádosti dr. J. Pexidra za cestovní stipendium. Na návrh prof. Raymana před hlasováním o bodu tom probran následující předmět denního pořádku. [!!!] Dvor. rada Strouhal čte návrh většiny komise o habilitační žádosti dra J. Pexidra a pak návrh menšiny podepsaný p. dvor. radou Studničkou. Většina komise navrhuje: žádost dra J. Pexidra za habilitaci budiž odmítnuta. Schváleno jednohlasně. Po té bylo jednáno o žádosti p. J. Pexidra o cestovní stipendium. Komise navrhuje, aby žádost tato vys. ministerstvu byla doporučena. Návrh schválen 13 hlasy; proti hlasovalo 12 přítomných.

Tento výsledek byl 10. března sdělen ministerstvu; zároveň byl popsán celý průběh jednání o Pexiderově žádosti o stipendium a tak zdůvodňováno zdlouhavé vyřizování této záležitosti. Dne 26. března je ministerstvu podána zpráva o zamítnutí Pexiderovy žádosti o habilitaci, 29. dubna vzalo ministerstvo rozhodnutí na vědomí a 12. května byl výsledek oznámen Pexiderovi. Dne 14. dubna 1902 sdělilo místodržitelství v Čechách děkanátu filozofické fakulty, že cestovní stipendium Pexiderovi uděleno nebylo.

Jak Pexider později uvedl, snažil se ve Vídni u ministra A. Rezka a na ministerstvu kultu a vyučování, aby zamítnutí jeho habilitační žádosti nebylo potvrzeno. Když se mu to nezdařilo (sem asi patří nedatovaný dopis dr. F. Soukupa¹⁸), požádal 19. června o nové posouzení své habilitační práce. Píše, že si vyžádal *dovolení ku nahlédnutí do referátu pana dvor. r. Ed. Weyra* (vykázal se děkanovi Zubatému Weyrovým dopisem¹⁹) dovolujícím mu předložit posudek) a ten že *neodpovídá pravému stavu věci*. Žádá, aby profesorský sbor

... se usnesl, že má habilitační práce má být znovu vzata v úvahu, že do komise v příčině té volené bývalý pan referent více volen nebude.

Jako důvody své žádosti uvádí:

- Výtah z jeho habilitační práce byl přijat do časopisu Bibliotheca mathematica.
- Práce *Über symmetrische Funktionen* ... nebyla Weyrem připuštěna k posouzení, ale byla přijata do časopisu *Archiv der Mathematik und Physik*.
- Weyrův referát obsahuje *vyložené nesprávnosti*.

V následujících odstavcích to Pexider podrobně rozvádí.

Prosí též o vydání opisu Weyrova posudku, aby měl možnost se plně obhájit.

... považoval bych to od slav. sboru professorského za akt vysoké velkomyslnosti, kdyby mně poskytl možnost k úplnému mému obhájení se tím způsobem, že by se laskavě usnesl, aby mně slavné děkanství fil. fakulty ku mé žádosti vydalo opis zmíněného referátu.

Děkan Zubatý postoupil o dva dny později Pexiderovu žádost k vyjádření a podání návrhu Eduardu Weyrovi (!!!); ten ve svém vyjádření ze dne 4. července mj. napsal:

- *Časopis ten [Bibliotheca mathematica] jest věnován historii matematiky, a okolnost, že otiskne výtah z práce p. žadatelovy nikterak nedokazuje její původnost z vědeckého stanoviska matematického.*
- ... žadatel uvedl ve své habilitační žádosti, že jeho práce s oním titulem [Über symmetrische Funktionen ...] *vyjde v „Mathematische Monatshefte“, práci samu ale nepředložil ...*

(V Pexiderově žádosti o habilitaci z 16. dubna 1901 zmíněná práce uvedena není. Patrně však byla zmíněna v nějaké ze 13 příloh; jen tak je možno vysvětlit Pexiderovu námitku a Weyrova reakci.)

- Jednu Pexiderovu námitku Weyr částečně uznává, ostatní označuje za plané.

Weyr navrhnul,

... aby žádosti pana dra. Pexidera za nové posouzení habilit. spisu vyhověno nebylo, aby byl poukázán na cestu rekursu k vys. ministerstvu, a aby žádaný jím opis referátu, jakožto aktu úředního svědčícího výhradně sl. sboru a vys. ministerstvu, panu žadateli vydán nebyl.

Dne 10. července byla Pexiderova žádost o revizi habilitačního řízení a vydání opisu Weyrova posudku zamítnuta profesorským sborem. (Na této schůzi je bouřlivě diskutován platný habilitační řád. Je to vyvoláno problémy kolem habilitace dr. J. V. Práška.) Dne 19. července bylo rozhodnutí sděleno Pexiderovi.

V září 1902 vydal Pexider svou *Vědeckou úvahu kritickou* [P7], ve které razantně kritizoval novou učebnici Eduarda Weyra *Počet diferenciální*, zejména její nepůvodnost. Uvedl, že Weyrova učebnice vznikla v podstatě opsáním tří obdobně zaměřených knih J. Tanneryho, A. Gennochiho a J. Serreta a že navíc obsahuje závažné odborné nedostatky, nepřesnosti a tiskové chyby. Eduard

Weyr sepsal *Odpověď ...*, ve které obratně převedl pozornost na diskusi o odborných nedostatcích a v 29 odstavcích je z velké části vyvrátil. Nepůvodnost své učebnice jednoduše bagatelizoval:

... souhlas ... paragrafů mé knihy s paragrafy jiných knih jest věcí přirozenou; jde o touž látku, touže neb podobnou methodou zpracovanou. ...

Pexider vzápětí vydal ještě ostřejší *Protiodpověď ...* [P8], ve které reagoval na argumenty obsažené ve Weyrově *Odpovědi ...*; vyjádřil se i k morálním vlastnostem Eduarda Weyra. Dá se říci, že Weyrovy výtky o kompilačním rázu habilitační práce *Abelův theorem ...* Pexider Weyrovi vrátil i s úroky. Celý případ, který měl jistou publicitu a v matematických a obecně vědeckých kruzích měl charakter skandálu, neprospěl Weyrovu chatrnému zdraví a Pexiderovi uzavřel dveře na českých vysokých školách.

Pexiderovu střetu s Eduardem Weyrem je věnován článek *Weyrův spor s Pexiderem* (viz [Be]), ve kterém je podrobně vyličen průběh událostí a celá záležitost je z odborného hlediska zhodnocena.

Jako reakci na spor s Weyrem napsal Pexider roku 1902 práci [P9] o vzájemném vztahu čísel a délek, která vyšla o dva roky později jednak v *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky* [P9a] a jednak samostatně [P9b]. Od té doby již žádné matematické práce česky nepublikoval.

Dne 24. května 1903 se stal členem *Circolo matematico di Palermo* na základě návrhu italských matematiků E. Pascala (1865–1940) a G. B. Guccia (1855–1914).²⁰ V časopise *Rendiconti Circolo matematico di Palermo* byla roku 1903 otištěna Pexiderova práce [P13]. V tomto roce byly publikovány ještě dvě Pexiderovy práce, [P10] a [P11]; díky práci [P12], *Notiz über Functionaltheoreme*, která rozvíjí problematiku z česky psaných prací [P4] a [P5], je dnes Pexiderovo jméno spjato s určitým typem funkcionálních rovnic.

Dne 2. června 1903 podal Pexider další žádost o habilitaci *pro matematiku a sice pro obor funkčně-theoretický* a jako habilitační spis předložil práci *O symetrických funkcích na sobě nezávislých argumentů*, která byla v té době v tisku v časopise *Archiv der Mathematik und Physik* (práce [P11]). Svoji žádost podpořil pracemi [P12], [P10], [P13], [P9a] (v tomto pořadí) a rukopisnou prací *Über den Verlauf reellen Züge von speciellen algebraischen Curven 4^{ter} Ordnung*; připomněl i své články v *Časopise pro pěstování matematiky a fyziky* a práce [P5] a [P6]. Uvedl, že je připraven *eventuelně přednáseti nejen funkční teorii, nýbrž i veškeré partie matematiky, s ní souvisící*.

Dne 18. června se děkan B. Raýman dotazoval několika kolegů, zda žádost *na základě známých útoků p. drem Pexidrem na veřejnosti podniknutých může být vzata v úvahu*, dne 30. června byla profesorským sborem zvolena habilitační komise ve složení Gruss, Koláček, Petr a 9. července byla Pexiderova žádost profesorským sborem *a limine* zamítnuta na základě šestého paragrafu habilitačního řádu.²¹) O den později oznámil B. Raýman zamítavé rozhodnutí Pexiderovi.

Věnujme se však nyní podrobněji situaci na filozofické fakultě.

Začátkem roku 1903 byly na filozofické fakultě české univerzity urychleně řešeny otázky související s výukou matematiky. Sedmašedesátiletý churavějící Studnička, jediný řádný profesor matematiky, již na zvládnutí stále narůstajících pedagogických povinností nestačil a Eduard Weyr, suplující profesor, byl dlouhodobě nemocen.

Dne 8. ledna 1903 byla profesorským sborem zvolena komise (Kolářek, Studnička, Raýman) pro habilitaci Karla Petra (1868–1950). Na schůzi profesorského sboru dne 29. ledna byl jednomyslně přijat její návrh na přenesení Petrovy habilitace z české vysoké školy technické v Brně. Není vyloučeno, že rychlost, se kterou bylo toto habilitační řízení vyřízeno, byla ovlivněna i urputností, se kterou o habilitaci usiloval Pexider.

Dne 21. února zemřel profesor Studnička, 12. března byl schůzi profesorského sboru Karel Petr pověřen konáním přednášek a seminárních a proseminárních cvičení. Dne 18. června schůze profesorského sboru jednomyslně schválila návrh na jeho jmenování mimořádným profesorem matematiky a ředitelem matematického semináře a prosemináře. Dne 28. srpna byl Petr mimořádným profesorem opravdu jmenován.

Na začátku 20. století se zdálo, že se po dlouhém úsilí podaří na filozofické fakultě zřídit druhou systemizovanou profesuru matematiky. Ministerstvo sdělilo (na základě návrhu české univerzity z roku 1902), že je ochotno jmenovat k 1. říjnu 1903 Eduarda Weyra řádným profesorem a pověřit ho vedením druhého matematického semináře. Eduard Weyr však v červenci 1903 zemřel.

Veškerá výuka matematiky na filozofické fakultě tedy od podzimu 1903 ležela na mimořádném profesoru Karlu Petrovi. Situace musela být znovu urychleně řešena. Proto profesorský sbor zvolil dne 29. října 1903 komisi (Kolářek, Gruss, Petr), která měla vypracovat podklady pro podání příslušného návrhu ministerstvu. Komise navrhla na uprázdněnou stolicí Jana Sobotku, profesora brněnské techniky, a pro druhou profesuru, pokud by byla zřízena, navrhla Matyáše Lercha, který v té době působil jako profesor univerzity ve švýcarském Freiburgu.

Matyáš Lerch se pokusil podpořit svou žádost o profesuru ve Vídni. Zaslal na vídeňské ministerstvo kromě životopisu a seznamu publikací i opisy dopisů, které dostal z Prahy v souvislosti s Pexiderovým útokem na Weyrův *Počet diferenciální*. Ed. Weyr jako autor a Čeněk Strouhal jako předseda Jednoty českých matematiků se na něj roku 1902 obrátili, aby se za *Počet diferenciální* postavil v *Časopise pro pěstování matematiky a fyziky*, což Lerch udělal; Pexider mu to však naopak vyčítal. Všichni tři se na něj obraceli jako na velkou autoritu. Právě toho Lerch zamýšlel využít a podpořit tak své jmenování. Ministerstvo však zaslalo tyto materiály do Prahy, kde vzbudily v profesorském sboru rozhořčení. Není divu, v Pexiderově dopisu Lerchovi z 12. prosince 1902 stojí:

Dovolují si Vám poslati tak jako první brožuru o knize prof. Weyra i tento protispis, ačkoliv z Vaší strany se mezitím objevilo v Časopise pojednání, v kterém jste mne odsoudil. Jsem si proto vědom, že jsem nespravedlivě odsuzován a bolí mě to tím více, že je to psáno Vámi, kterého jsem si velmi vážil, i když jsem Vás osobně nepoznal, pro Vaše základní matematické práce.

Že jsem veřejně proti prof. Weyrovi vystoupil, mělo závažnější důvody, jak je snad jasné, a doufám, že to bude někdy uznáno. Vy sám pane profesore jste mi skoro před rokem v jednom psaní sdělil své mínění o zdejších poměrech, že potřebují radikální zákrok; to ve mně vzbudilo velkou úctu. Proto nepošlu repliku do Časopisu, nýbrž pouhé ohrazení, abych nemusel polemizovat s tím, koho považuji za největšího českého a jednoho z předních světových matematiků. Pane profesore, tyto řádky nemají být lichocením, urazil byste mne, kdybyste si něco takového myslel, má to být jen upřímné vyjádření mého pocitu po utrpené křivdě. Prosím, věnujte několik okamžiků svého drahocenného volna co nejlaskavěji i mému protispisu.²²⁾

Lerch kontakty s Pexiderem popíral, např. v dopise Emilu Fridovi (J. Vrchlický) ze dne 12. října 1903:

Mezi některými pp. členy Vaší fakulty udržuje se houževnatě pověst, že známý Pexiderův útok proti Weyrovu Počtu Differencialnému podniknut byl na můj podnět neb mým vedením. Jakkoli tato pověst v příkrém odporu jest se známou okolností, že jsem na přání různých osob dal vytisknouti se svým jménem v Časopise mathematickém nestranný posudek o řečené knize, že tento posudek zněl příznivě a Pexiderovy námítky vyvrátil, považují nicméně za potřebné prositi Vaši Slovučnost jakožto děkana filosofické fakulty, byste laskavě vzal k vědomí toto prohlášení:

S p. drem Pexiderem se osobně neznám, v písemném styku stran Weyrova spisu jsem s ním nebyl ani přímo ani prostřednictvím třetí osoby, i považuji toho, kdo by opak tvrdil, za mravně zavázána k podání důkazů.

Vzhledem k tomu, že p. dr. Pexider se nyní uchází o habilitaci na české vysoké škole technické, nemůže vyšetření pravého stavu věci činiti žádných obtíží.

Doufaje, že Vaše Sluvůčnost po případě užije tohoto prohlášení na moji obranu ...²²⁾

Komise ve svém elaborátu vyjádřila politování, že se musela Lerchovou korespondencí zabývat, pozastavila se nad jeho jednáním a konstatovala, že se tím Lerchův návrat na českou univerzitu ztížil. Zdá se, že komise předpokládala, že ministerstvo druhou řádnou profesuru ihned nezřídí, Lerch tak vypadne ze hry a časem získá druhou řádnou profesuru K. Petr. Tak to nakonec vskutku dopadlo. Ke zřízení druhé systemizované profesury došlo až roku 1908, kdy byl Karel Petr na filozofické fakultě jmenován řádným profesorem.

Podrobně se problematikou obsazování kateder matematiky na české univerzitě na začátku 20. století zabývá článek J. Mandlerové *K příchodu J. Sobotky na českou universitu v r. 1904* [Ma], který je zpracován na základě studia archívních materiálů.

Vraťme se však k osudům Pexidera. Dne 10. září 1903, nedlouho po smrti Eduarda Weyra, požádal Pexider ministerstvo kultu a vyučování, aby při obsazování míst na vysokých školách na něho byl vzat zřetel. Kromě faktů ze svého života uvedl též svoji publikační činnost; zmínil se i o polemice s Weyrem, která se stran pana prof. Weyra nabyla ostré formy a připomněl, že zahraniční

studijní cesty konal výhradně na vlastní náklady. Svoji žádost se asi snažil podpořit i osobními intervencemi.

Ministerstvo postoupilo dne 3. října 1903 jeho žádost české filozofické fakultě. Dne 29. října byla na schůzi profesorského sboru Pexiderova žádost předána komisi, která byla pověřena podáním návrhu na obsazení řádné stolicie matematiky (Kolářek, Gruss a Petr). Tato komise dne 4. ledna 1904 věc uzavřela s tím, že Pexiderova ... *kvalifikace vědecká vedle oné, kterou se vykázati mohou ... Sobotka a Lerch, úplně do pozadí ustoupiti musí*. Dne 14. ledna profesorský sbor jednomyslně rozhodl, aby k Pexiderově žádosti nebylo přihlíženo a 19. února to vzalo ministerstvo na vědomí. Poté bylo rozhodnutí oznámeno Pexiderovi.

Akademický senát české techniky projednával 5. července 1904 Pexiderovu žádost o povolení habilitace na této vysoké škole. Prof. Karel Pelz (1845–1908) připomněl Pexiderův spor s Eduardem Weyrem a jeho zamítnuté žádosti o habilitaci na univerzitě a navrhnul, aby byla jeho žádost *a limine* zamítnuta podle šestého paragrafu habilitačního řádu. Proti jeho návrhu se postavil prof. Josef Šolín (1841–1912).

Pan prof. Šolín nemůže se přidati k návrhu pana prof. K. Pelze. Lituje upřímně polemiky kandidatovy se zvěčnělým dvor. radou Weyrem a neschvaluje ji. Sluší však uvážiti, že i červ se kroutí, šlápne-li se naň. I jinde podobné polemiky snadně překračují meze, jichž náleží šetřiti. Proto nebylo by na místě, trestati mladého nadějného muže pro jeho ukvapenost způsobem tak krutým. Professor Šolín přeje si, aby vědecká způsobilost kandidatova zevrubně se prozkoumala, a podává návrh, by záležitost přikázána byla kommissi habilitační.²³⁾

Podobně jako Šolín smýšleli prof. Gabriel Blažek (1842–1910) a prof. Julius Stoklasa (1857–1936). Většina se však postavila za Pelzův návrh a tak byla Pexiderova žádost většinou hlasů zamítnuta.

Začátkem 20. století byla problematika habilitací poměrně často diskutována. Jako příklady uvedme jeden citát z časopisu *Přehled* a několik citátů z brožury Kamila Lhotáka (1876–1926), českého lékaře a farmakologa, univerzitního profesora a přednosta Farmakologického ústavu v Praze.

Na české universitě se považuje habilitace za prvý a bezpečný stupeň k universitní kariéře: docent si svou profesuru již musí vysedět. Následkem toho je, že habilitace jsou omezeny, že pro jeden obor habilituje se jen tolik pracovníků, kolika kyne naděje dojít v dohledné době profesury. Potom ovšem předčasná smrt profesora a každá nenadálá změna osobní může způsobit osiřeni celého vědního oboru. (Přehled 1(1902–03), str. 630 – č. 39 z 29. 8. 1903)

Větší ještě důležitost než ustanovování asistentů má pro budoucnost university habilitace docentů, neboť neschopný docent znamená skoro jistě neschopného profesora, odmítnutí pak petenta schopného znamená bezpečně zničenou vědeckou existenci. ...

Habilitační postup nebývá tajemstvím. Není to ani možno při tolikačlenném shromáždění a při tak intensivním interessu, jaký pravidlem kandidát docentury

jeví o svou záležitost. Několikačlenná komise vypracuje obyčejně čistě obsahové dobrozdání o podaných pracích. Sbor pak přijímá návrh komise a ministerstvo návrh sboru. Při takovém hladkém postupu habilitace rozhoduje především formální správnost.

Hrozivou stane se přísná forma habilitačního řádu pro kandidáty zamítnuté. Postup habilitační zůstává tu úředním tajemstvím, alespoň v tom smyslu, že kandidát za žádnou cenu nemůže uplatnit své námitky — neboť nemá znáti obsah úředního dobrozdání. Hájí-li se přece a to jedinou mu přístupnou cestou, t. j. veřejným vystoupením, zhorší si situaci nadobro. Popudí tak najisto proti sobě všechny úřední hajitele tajemného habilitačního postupu a za ně schovají se konečně i odpůrcové věcní. Má sice možnost rekurovati k ministerstvu, ale tato možnost platí jen proti formě habilitace a ne proti dobrozdání komise. Ministerstvo (dle výnosu 18. ledna 1869) vystupuje proti rekurujícím petentům jako obrance věcného dobrozdání komise. Tu ovšem jsou sebe silnější věcné důvody rekurujícího marny — jak jsme také několikrátě toho byli svědky. (K. Lhoták: *Práce přírodovědecká a její organizace u nás*, Praha 1907, 24 stran; str. 14–16)

V letech 1897–1903 je Pexider v seznamech členů Jednoty českých matematiků veden jako *kandidát profesury v Praze* (resp. *v Paříži* — v období 1898–99) mezi činnými členy přispívajícími ročně 4 K. V roce 1903–04 jako *Dr. Pexider Jan v Praze* mezi skutečnými členy s ročním příspěvkem 8 K. Tímto rokem jeho členství v Jednotě skončilo.²⁴⁾

V letech 1903 a 1904 působil Pexider jako externí síla (matematické práce v pojišťovnictví) při ředitelství pojišťovacího úřadu Foncière v Praze.

Dne 4. ledna 1905 zažádal o habilitaci v oboru teorie čísel na filozofické fakultě kantonální univerzity v Bernu, která byla založena roku 1834 (její součástí se však stala teologická škola založená roku 1528). Svoji žádost podložil pracemi [P12], [P6], [P10], [P11], [P13] a [P9a] (v tomto pořadí) a jako habilitační práci podal spis *Über die zahlentheoretische Funktion $\mathcal{E}(x)$, die Gauss mit $[x]$ bezeichnet hatte* (tento spis byl později — možná ve změněné verzi — publikován jako práce [P18]). O svých neúspěšných pokusech o habilitaci v Praze se Pexider ve své žádosti ani v přiloženém životopise nezmínil.

V únoru 1905 se opravdu stal soukromým docentem vyšší matematiky na univerzitě v Bernu. Na schůzi 2. sekce filozofické fakulty měl 25. února zkušební přednášku a podrobil se kolokviu. Jeho habilitace byla fakultou jednomyslně doporučena a o tři dny později bylo Pexiderovi uděleno právo venia docendi pro matematiku, speciálně teorii čísel.²⁵⁾

V té době se Pexider stal i členem tamější přírodovědecké společnosti; byl jím v letech 1905–08.²⁶⁾ Jakousi vazbou na domov se mu stala korespondence s Eduardem Babákem a časopis *Přehled*, který mu pravidelně do Bernu přicházel a který zveřejnil i zprávu o jeho habilitaci v Bernu.²⁷⁾ Je však pravděpodobné, že za jejím zveřejněním stál sám Pexider.

Habilitace českého matematika dra J. V. Pexidera na universitě v Bernu ve Švýcarsku jest událostí, která vrhá divné světlo na naše vědecké poměry.

Mathematika je na bernské universitě velice pěstována; přednášejí tu tři řádní a dva mimořádní professoři matematiky (srovnej ubohé zastoupení na české universitě, která je proti bernské » veliká «). Habilitace dra Pexidera je zřejmým uznáním jeho vědecké zdatnosti. Tudiž je nepochybně, že odmítnutí, kterého se mu dostalo na české universitě i technice, nestalo se z důvodů vědeckých a věcných. — Je velmi smutným úkazem, že dobří mladí pracovníci jsou u nás, jak poslední léta opětovně ukázala, potlačováni z osobních, často zcela nicotných motivů; za to bez nejmenšího protestu bývají připouštěni k habilitacím lidé průměrní, vyhovují-li jinak zájmům jednotlivců i koterii ve sborech professorských. Jak budou za deset dvacet let vypadat naše vysoké školy, je trudno pomýšlet. — A to se děje v době, kdy se tolik mluví o druhé universitě! (Přehled 3(1904/5), 462, č. 26 z 25. 3. 1905)

Pexider tento časopis podrobně četl, ve svých dopisech komentoval a snažil se do něj přispívat. V červnu a červenci 1905 mu *Přehled* otiskl dva krátké příspěvky, *Neúčast české vědy v mezinárodní organizaci vědecké práce* a *Rektor Woker o universitě v Praze a Bernu* (viz [P20] a [P21]). Z obou článků je cítit jak zatrpkllost tak útočnost jejich autora.

Jak vyplývá z jeho dopisů, rád a často chodil do přírody, do hor a lesů, k jezerům a ledovcům, Prahu navštěvoval poměrně zřídka (např. na jaře a na podzim 1905); od konce února do konce dubna 1906 byl snad v Nizze.

V roce 1905 vyšla Pexiderova práce *Fundamentale Beziehung zwischen den Prämien der Lebens-, Invaliden- und Todesfallversicherung* [P14] v časopise švýcarské statistické společnosti. Je to první ze tří Pexiderových prací, které jsou věnovány pojistné matematice.

V dopise E. Babákovi ze dne 19. června 1907 o svém působení v Bernu Pexider uvádí:

Od r. 1905, únor, jsem docentem bernské univers. a přednášel 3 semestry; 1 semestr 3 hodiny týdně, 2 semestr 5 hodin týdně, 3tí semestr 7 hodin týdně.

Šlo o letní semestr 1904/05 a školní rok 1905/06. Pro následující školní rok 1906/07 si Pexider vyžádal dovolenou; byl v Mnichově, jak vyplývá z jeho dopisů Eduardu Babákovi. Snad se zde věnoval studiu pojistné matematiky, jak později uváděl.

Dne 29. června 1905 se v Klementinu konala manifestační schůze studentstva vysokých škol pro zřízení druhé české univerzity v Brně. F. Hodáč,²⁸⁾ student práv, se ve svém projevu mimo jiné kriticky zmínil o postupu profesorského sboru filozofické fakulty v případě dr. Pexidera. Prorektor Strouhal Pexiderův případ omlouval tím, že zamítnuta byla habilitace jednohlasně na základě odborného posudku; habilitoval-li se zmíněný jinde, mohl nabyti v té době lepší kvalifikace O události informovaly *Národní listy* a týdeník *Přehled*, ve kterém následovala diskuse, která se dotkla i Pexiderova případu.²⁹⁾ Pexider reagoval dopisem, který *Přehled* otiskl (viz [P22]).

Dne 12. července 1905 zaslal Pexider otevřený dopis prof. Strouhalovi a o dva dny později poslal opis tohoto listu E. Babákovi pro případné zveřejnění v časopise *Přehled*.

Vážený pane dvorní rado!

Z 41. č. týdeníku „Přehled“ zvěděl jsem, že jste, p. dvor. rado, na veřejné universitní studentské schůzi v mé nepřítomnosti tvrdil o mně dvě nepravdy. Víte velice dobře, že prvé odmítnutí mé habilitační žádosti nebylo jednohlasné a že druhé opřeno bylo o §6 habilitačního řádu, čili že podruhé zamítnut jsem byl z čistě osobních důvodů, nikoli však pro nedostatečnou kvalifikaci, jak Vy Jste ve své řeči vědomě naznačil. Vzhledem k tomuto naprosto nezaslouženému ponížení s Vaší strany žádám Vás, pane dv. rado, zdvořile za veřejné odvolání obou nepravd prostým konstatováním pravdy. Jdu ve svém respektu vůči Vám tak daleko, že počkám do příští universitní schůze studentské; v opačném případě obhájím svou čest v mimočeském žurnálu světovém, třebaš — bohužel — k ostudě jména professorů české university.

S veškerou úctou

D^r J. Pexider

Dne 19. července 1905 píše Pexider znovu E. Babákovi. Nejprve líčí, jak prý děkan Raýman zmanipuloval jednání profesorského sboru při hlasování o jeho habilitaci, a pak píše o svých pocitech v Bernu:

... Vím z úst vicepres. soudu Ripky, svého příbuzného, že mu prof. Strouhal řekl, že pro mne může sehnat (po druhé) jen menšinu, ne většinu; že prof. Raýman, jako děkan, navrhl zamítnutí a limine, že pro to mluvili Brauner, Vrba atd, že většina pro to hlasovala, menšina ne. Tu prof. Raýman otázal se „Kdo hlasuje proti mínění většiny?“ A jelikož nikdo ruky nezvedl, že proti, dal Raýman poznamenati „jednomyslnost“. A přece ti, kdož nehlasovali ani tak ani onak, nemusili býti s ním (a nebyli, znám jména) za jedno. Avšak, řekněte to veřejně! Oni jsou schopni, vše upříti.

... Ale jak je to všechno malicherné vůči poměrům, v nichž nyní žiji. Počnu pražskému řádění hnedle nerozumět. Sílí se ve mně touha, nikdy víc se do Prahy nevrátit, zůstat mezi lidmi, nechodit zpět mezi polodravé divochy. A přál bych si to z duše, aby to tak se mnou dopadlo. ... Český psát — ?! Jak jsem se tuhle pobavil čtením sáhodlouhého povídání o účelnosti neb bezúčelnosti českých vědeckých pojednání. Má-li někdo co vskutku kloudného, nejlepší, jít s tím do světa; hledá-li a tvoří-li si teprv něco, lépe, píše-li to česky a až najde jádro, ohlásí to světu. Píše-li kdo ubohosti, musí zůstat v Čechách; cizina by mu to prostě nepřijala. A to bylo hlubokých rozumů! — Nezazlúvejte mi; připadá mi to češtví tak nějak „g'spassiq“. ...

Poměry v Praze ukazují, že bude třeba ještě hrozného čištění, nežli bude náprava možna. Ze Strouhala mluví patrný strach před sebevědomým posluchačstvem. A ten s ním mají pomalu všichni naši učenci. Oni netuší, že v cizině professor netají se tím, že neví vše, naopak; a že proto se snaží sbory se doplniti co nejlépe, by dohromady znaly všechno. U nás ale ví vše, zná vše, rozumí všemu; to mu uvěří jen žáčkové, ne posluchači. Tož buďtež žáčky, anebo: skrocení! A outsider, marš ven. — To půjde pomalu. ...

V prosinci 1905 otiskl časopis *Přehled* Pexiderův článek *Zbytek inkvisice* [P23]. V článku je velmi razantně kritizován rakouský habilitační řád.

... Až dodnes uchovalo se na něm podezření, že vznikl v okamžiku růžového přibarvení jednostranných ministerských břejlí: vydal budoucnost nejen vědy, ale i vědychtivé mládeže, bez odvolání, v ruce úctyhodných, státem placených badatelů.

... i vědecká samosprávná instituce, nekontrolovaná solidní veřejností, státi se může samozvaným absolutismem několika lidí, již se sami ze sebe a z kruhu svých nohsledů doplňují. ...

Ustanovení, jakým jest §6. rakouského habilitačního řádu universitního, jenž vydává člověka po vyhovění všem zákonitě stanoveným požadavkům ... na pospas libovůli a osobním ambicím nahodilé skupiny jednotlivců ... zvrhl se v úředního ochránce vědeckého augurství a pašovství těch, již z titěrné ješitnosti neb z obavy před prohlédnutím vědecké kvalifikace vlastní nestrpí vedle sebe jiných pěstitelů téhož odboru, leč slepě oddané otroky.

Za vedení komise, jejíž referáty jsou tajné, za ustálené praxe, že i jednání sboru zachována býti musejí v tajnosti, takže nepřítomný souzený nemůže se bránit ani proti bídnému nařčení, ani proti lživému bordereau, v takovém případě může se státi soud professorského sboru vysokoškolského, nezodpovědného za své činy ani nahoru ani dolů, zbabělou inkvisicí ...

Bude to i v prospěchu pověsti českých akademických kruhů, bude-li vytčený paragraf opraven dříve, nežli se habilitačním řádem rakouským a neřestí, jež se jím dovede krýti, zabývati bude veřejně cizima.

Dne 6. února 1906 píše Pexider opět Babákovi:

... Nechci se rozejíti s Přehledem, jelikož někdy člověk opravdu potřebuje listu, jenž jeho rádkám dopřeje místa, musí-li se brániti, — a u mně jest to skorem jisté, že takové ochoty budu potřebovati. Pohružka v „Zbytku inkvisice“ nevyzní na plano. Mám zajištěné již dva zahraniční listy a poženu pražské „Mercièry a Henrye“ pro jich bordereau a odsouzení na soud široké veřejnosti. Počkám však s touto kampaní, až se vrátíte do Prahy ...

Dne 14. června 1906 píše Pexider znovu Babákovi, který je v té době v Paříži. Vzpomíná na svůj pařížský pobyt v roce 1899. Dlouhý dopis ukazuje jeho nedobrý psychický stav:

... Z únorových rádků Vašich vycítil jsem až příliš dobře, že jsem Vás svým posledním dopisem zarmoutil; promiňte mi to, prosím, upřímně — bývám někdy divně naladěn jakoby mne už mrzel svět. A tu pak bývá těžko na tolik se ovládnout ...

A jestli si kdy v Paříži na mne vzpomenete, nesrovnávejte je tam s tím zabařem života, který tam v mládí vše viděl, ničemu se od nich pro život nenaučil a teď tady močí péro o minulosti jako náplast na přítomnost, kterou nedovede žíti.

Dne 21. června 1906 napsal Pexider ministerskému předsedovi Beckovi dopis, v kterém ho prosil, aby se zasadil o zveřejnění Weyrova referátu z 3. března 1902 kvůli přešetření jeho pravdivosti a to pokud možno od cizích odborníků nebo soudu. Ministr Pacák mu sdělil, že se jeho prosbě nemůže vyhovět; proto

Pexider v červenci a v září žádal české politické reprezentanty ve vídeňské říšské radě, aby v parlamentě podali návrh, který by vládu zplnomocnil posudek uvolnit. O svém postupu píše dne 8. srpna 1906 Babákovi. Opět kritizuje poměry v Praze:

... Bude-li „Akademie“ restaurována mladšími a těmito voleni Petr, Nušl, Kučera atd., tak se na věci ničeho nezmění. Technika také omládlá na př. v matematice novou silou, p. Vaněčkem, jakožto docentem. Dříve byly tam vědecké nully, ale teď to již jde k matem. minusům. Ale nová hráz proti švýcarským kacírům jde ovšem nad kvalifikaci! ...

Začnu teď na podzim boj, o němž jsem se Vám již v únoru zmínil. Zajistil jsem si během jara příspěvní zahraničních listů v Bernu, Curychu, Mnichově, Frankfurtě a Vídni, a pak počkal na kritiky svých čtyř prací z r. 1903, jež kdys v češtině vyšle † Weyr strhal. Tyto kritiky vyšly ve „Fortschritte der Math. für d. J. 1903“ tiskem 1906 z per berlínských odborníků, a v nich nalezeny práce mé úplně správné a obsahem nové. Na to jsem podal v červnu na ministrpředsedu žádost za vydání pražského referátu veřejnosti, resp. soudu, a uvědomil o tom ministra D^{ra} Pacáka. Když mi tento sdělil, že na zákl. jistého výnosu ministr vyučování tak učinit nemůže, ohlásil jsem D^{ru} Pacákovi, že se v podzim. zasedání obrátím důkladně doloženou žádostí na všechny kluby říšských poslanců ve Vídni, aby splnomocnili vládu vydati pražské borderau. Zároveň nabídnou parlamentu důkazy o neobyčejné schátralosti prací, jež prof. Weyr tiskl v poslední době v České Akademii. Žádal jsem pak D^{ra} Pacáka, aby Český klub příslušný návrh na vydání sám podal; jinak podá návrh mimočeská strana.

20^{ho} července sdělil jsem to vše p. prof. Marešovi s prosbou, aby nade mnou podržel Svou ochrannou ruku, až ten ruml začne a české feny se na mne vrhnou. Nemám sice od Něho dosud žádné přípovědi, ale poněvadž byl dopis rekomandován, vykládám si Jeho mlčení za konsensus. — Kdyby snad nikoliv, sdělte mi to, prosím, laskavě, p. doktore.

Říšská rada bude zasedati v září a já první útok provéstí hodlám v Mnichově. Doufám, že se rakouský parlament zaležitostí tou bude zabývat, již aus Skandalsucht, kdyžtě v žádosti budou účastníci přímo obviněni z falšování pravdy a jiných neřestí. Předtím hodlám zahraničními listy vzbudit pro věc zájmu. Tentokráte neustoupím, ani kdyby došlo k soudu, a vzal jsem si à konto toho na zimní semestr dovolenou, abych byl volný i třebaš pro delší pobyt ve Vídni.

V září a říjnu 1906 Pexider razantně vymáhá na prof. Zubatém Weyrův dopis, na základě kterého mu roku 1902 dovolili nahlédnouti do Weyrova posudku.³⁰⁾

Mezitím byl Pexiderův dopis z 21. června 1906 předán k vyřízení univerzitě. Na základě jednomyslného stanoviska profesorského sboru ze dne 25. října děkanát ve svém přípisu ministerstvu kladné vyřízení Pexiderovy žádosti nedoporučil. Tento přípis koncipoval prof. Strouhal (byl k tomu pověřen děkanem F. Drtinou již 7. srpna). Kromě jiného zde uvádí, že

- Pexider ani v jednom případě nepoužil cestu rekursu k ministerstvu,
- po veřejném sporu s Weyrem *ztratil skoro všechny sympatie a sebe znemožnil,*
- prudká polemika Pexidera s Weyrem *umkla smrtí prof. Weyra a od té doby neměl český vědecký svět žádný důvod se s dr. Pexidem zaměstnávat,* o sprostém hanění, jak uvádí při svém temperamentu dr. Pexider, *nebyla samozřejmě žádná řeč,*
- četné invektivy proti profesorskému sboru, které byly v Pexiderově dopise, vyvolaly ve sboru rozhořčení.

V závěru přípisu Strouhal píše, že

... děkanát nechce žádné akce podniknout v přesvědčení, že c. k. ministerstvo samo při vyřizování onoho přípisu arogantní výrazy dr. Pexidera náležitě odmítne.

Začátkem roku 1907 je Pexider stále v Mnichově. 1. ledna napsal dopis císaři; prosí o revizi svého habilitačního řízení a o ochranu a spravedlnost. Popisuje průběh událostí kolem svých pokusů o habilitaci od roku 1901. Uvádí mimo jiné, že po zamítnutí jeho odvolání z 19. června 1902 mu bylo při rozhovorech se členy profesorského sboru o Weyrově referátu odpovídáno, že *co pan referent říká, musí být pravda* a tak mu *nezbylo nic jiného, než upozornit na zhoubnost této tak slepé víry české matematické obce v autoritu a pojednat o právě vyšlém vědeckém díle p. prof. Weyra.* Píše, že po demaskování tohoto veleplagiátu proti němu začala *bezostyšná štvanice, která měla počátek v nadávkami omítnuté „Odpovědi“*, ačkoliv on *poctivě odhalil velkou krádež duchovního vlastnictví a tím dal za ctidbalou část českého národa potřebnou satisfakci okradeným cizím učencům.* Stěžuje si, že byl *hanebně potupen a ze své vlasti vypuzen* a prof. Strouhalem veřejně *kritizován na veřejném shromáždění dne 29. června 1905* a následně i v tisku.

Dne 18. února 1907 napsal Pexider druhý dopis císaři, v kterém doplňuje informace z předcházejícího dopisu. Zejména zdůrazňuje svoji vědeckou kvalifikaci (kladné recenze v referativním časopise *Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik* a citování svých výsledků německou encyklopedií matematických věd). Znovu se vyjadřuje k Weyrovu posudku z roku 1902.

Koncem února byl Pexider děkanem Sobotkou vyrozuměn, že se jeho žádost o vydání Weyrova posudku z roku 1902 zamítá. Pexider reagoval 1. března 1907 dopisem adresovaným ministerstvu, kde v podstatě opakoval to, co psal 18. února císaři.

Dne 5. dubna 1907 předalo ministerstvo tři Pexiderovy dopisy (z 1. 1., 18. 2. a 1. 3. 1907) děkanátu filozofické fakulty s příkazem ministra, dát Pexiderovi na vědomí, že se může novým habilitačním řízením znovu ucházet o docenturu na české filozofické fakultě. Dne 2. května 1907 byla tato záležitost na schůzi profesorského sboru předána k posouzení pětičlenné komisi (Koláček, Sobotka, Petr, Raýman, Strouhal). Karel Petr se ve svém obsírném posudku z 4. července 1907 (9 stran) zabývá nejprve Pexiderovou vědeckou kvalifikací a pak znovu hodnotí Weyrův posudek z roku 1902. Dochází k závěru, že Pexiderova tvrzení *jsou téměř bez výminky nepravdiva* a že

... námitky p. dra Pexidra proti habilitačnímu referátu prof. Weyra jsou zcela liché a že p. dr. Pexider nejenom žádnou z výtek hlavních ani žádnou z výtek méně důležitých nevyvrátil anebo snad zeslabil; ba jsou námitky p. dr. Pexidra takového druhu, že soud Weyrův o vědecké kvalifikaci p. dra Pexidra na novo potvrzují.

Pětičlenná komise vyslovila téhož dne jednomyslný souhlas s Weyrovým posudkem z roku 1902 a na základě Petrova posudku došla k závěru, že by případnou Pexiderovu žádost o habilitaci doporučila zamítnout.

Neboť nemůže komise srovnati s názorem svým o vědeckých a mravních zásadách normálního učitele vysokých škol způsob, jakým dr. Pexider v matematice i vůči společnosti vědecké po celá léta vystupuje. ... navrhuje ..., aby děkan ... připojil ihned poznámku, že případná nová žádost Pexiderova za habilitaci při naší fakultě na základě §6. habilitačního řádu bude ihned odmítnuta.

Tento závěr byl dne 10. července (po schválení profesorským sborem dne 4. 7.) zaslán Pexiderovi do Bernu; ten dopis 21. července obdržel.

Dne 27. července 1907 vrací děkan Sobotka tři Pexiderovy dopisy ministerstvu a sděluje následující. Osobně Pexidera vůbec nezná a nikdy ho neviděl. Poté, co se zorientoval v celé záležitosti, nabyl přesvědčení, že prof. sbor postupoval s největší objektivitou a správně. Vysvětluje, že nemohl odpověď ministerstva tlumočit Pexiderovi, ale musel ji dát posoudit profesorskému sboru. Pětičlenná komise podrobně posoudila celou záležitost proto, aby si ministerstvo udělalo dokonalý úsudek o druhu vědecké činnosti a o jednání dr. Pexidera a aby si samo mohlo celou záležitost nechat posoudit nezúčastněným odborníkem, kdyby se muselo blíže touto trapnou záležitostí zabývat. Dne 10. srpna vzalo ministerstvo Sobotkův přepis na vědomí.

Pexider je v té době v Mnichově. Dne 19. června 1907 píše Babákovi:

... Již v zimě 1905/6 vyjednal jsem s prof. Lerchem ústně ve Freiburgu, že se já o professuru v Brně nebudu ucházet, začez on mne navrhne za svého nástupce do Freiburgu. » Když já něco navrhnu, tak je to, jako když padne cent! « Splnil jsem slib, neucházel se, jakkoli byla i v Brně silná strana proti němu, takže jsem mohl reussirovat [reussieren, z fr., uspěti] již v loni. Pln naděje gratuloval jsem mu po jmenování a požádal, by mne ihned za svého nastupce dohodil. Došel mne od něho lístek: Lituji; nebudu brán vůbec na dotaz; nepohodl jsem se s těmi » voly «. Obratě se na prof. Gráfa, ten Vám pomůže. Přeji ovšem mnoho zdaru! — Tableau! Z Friburgu mně odepsali, že professuru neobsadí, leda až od r. 1907/8. — Když jsem se dozvěděl, že prof. Blažek žádá do pense, psal jsem znova prof. Lerchovi: Učiním vše, byste se dostal do Prahy; prosím, navrhnete mne na své místo. Odpověděl: Měl bych chance — ale já do Prahy neaspírují. Přes to psal jsem na Chalupného, aby se Přehled Lercha ujal, doufaje, dostane-li se Lerch přes to do Prahy, že mně do Brna pomůže. Dr. Chalupný vůbec neodpověděl. — I jel jsem do Prahy. Většinu jsem Vám řekl ústně. V Praze dozvěděl se od prof. Pánka, že Lercha ani on, ani prof. Blažek nenavrhnu. „Špatný charakter, oklamal nás oba.“ ...

Před týdnem došel mne jakožto odpověď na dopis z března lístek prof. Lercha, že by mně v dopise důležité věci sdělil, kdyby měl bližší adresu. Dopsal jsem obratem pošty a tázal se jej přímo, zdali by šel do Prahy a navrhl-li by mne za svého nástupce do Brna. Před třemi dny došla odpověď: Jedte do Fribourgu, zalichoťte se ženským; ten má dceru, onen má dceru; jsou to fribúrští bohové. „Budete mít vyhráno.“ O Brně a aspiraci na Prahu ani písmenky. Jen: » Z Prahy bych (!) Vám snad (!) mohl více prospěti, než zde; poněvadž když by (!) se vidělo, že Vás nedusím, tož by (!) pravděpodobně (!) odpor proti Vám seslábl (!) << ...

Já si jeho věhlasnosti vždy budu vážit — avšak kdykoliv si vzpomenu na naše friburské ujednání, připadne mi na mysl německé přísloví „Nichts verdirbt den Charakter so sehr, als Beleidigungen unerwidert ertragen zu müssen.“ On trpěl ve Friburgu 10 let; jak, to jsem viděl a slyšel na vlastní uši, když jsem jej v loni a předloni navštěvoval. Následky to ponižování míti muselo. Prof. Stoklasa sám o něm tvrdívá: „To je největší cynik, jakého znám.“ ...

... Minulého týdne vyzval mne rektor vídeňské university Dr. Meyer-Lübke, abych se účastnil kongressu něm. profesorů universitních dne 8. září v Salzburku. Přijal jsem pozvání a ohlásil téma: §6 habilitačního řádu a jeho zneužití pražskou fakultou.

Dne 28. července 1907, týden poté, co převzal vyrozumění o definitivním zamítnutí své habilitace na filozofické fakultě, píše Pexider z Mnichova další dopis Babákovi. Z jeho obsahu je zřejmé, že stále více ztrácí soudnost.

Dne 17tého července psal jsem D^{ru} Chalupnému, aby dal laskavě v „Přehledu“ otisknout následující zprávu:

Pan professor Pánek, jenž má na technice již dvě professúry v držení, matematiku pro inženýry a matematiku pro chemii, sáhl nyní po třetí professúře. Ohromila nás zpráva, že prof. Pánkovi „prozatím“ svěřena byla suppletúra po p. dvor. radovi Blažkovi, jenž odchází do pense. Jelikož jsou síly, vědeckou hodnotou svou kvalifikaci prof. Pánka mnohonásobně převyšující a i za hranicemi Čech proslavené, jež krom toho ochotny jsou převzít professúru nově uprázdněnou se zřeknutím se dosavadního místa, doufáme, že všechna slušná česká veřejnost, v níž nevyhasla ještě poslední jiskra studu a svědomí, zabráni jednomyslně, aby nedošlo k definitivnímu převzetí tří systemisovaných stolic jedinou, stále churavou a fyzicky nemožnou silou, nýbrž že prosadí, aby povolán byl na uprázdněné místo jeden z nejkvalifikovanějších našich českých matematiků, již svými vědeckými pracemi dělají i za hranicemi vlasti své čest jménu českému.

Upozorňujeme dále veřejnost, že vysoké školy pražské vydobyty byly na Vídni po mnohých obětech celým národem, že tudíž jsou majetkem jeho, nikoli však doménou několika hamižných hrabivců. Doufáme, že zpráva naše vyruší z dosavadní lethargie nejen zodpovědné kruhy, nýbrž i všechny poctivce, jimž zdatnost našich techniků není věcí lhostejnou, a že bude in flagranti zabráněno prostituci vědy na jednom z našich nejpřednějších národních ústavů.

Dr Chalupný mi neodpověděl, článek neuveřejnil. ...

... bude-li trvat řádění pražské chásky ještě nějaký čas proti mně, stanu se zrovna takovým cynikem, jakým je Lerch; jest to psychologicky nutný konec. ...

Dále Vám sděluji nejnovější padoušství filosofické fakulty; na mé žádosti na vládu a císaře o revisi habilit. aktu z r. 1902 vydala vláda výnos, (5. dubna 1907), jímž mně dala na ruku, abych podal znova žádost za docendi, že bude nové řízení a posouzení mých [prací?] provedeno. Výnos zaslala filos. fakultě. Tato mně teprve 21. července výnos ten sdělila a zároveň usnesení se sboru, že i přes výnos ten každá má žádost za habilitaci bude a limine zamítnuta. Toto famósní usnesení stalo se dne 4. ho července 1907. Nemám k tomu slov. Myslím však, že mně tento vandalism opravňuje ke všemu, a dle toho se také zařídím.

...

Zůstanu ještě zde, do Čech se mi zprotivilo jeti. Budu dělat občas větší výlety do Tirolských a salzburských Alp. ...

Časopis *Přehled* Pexiderovu zprávu o A. Pánkovi neuveřejnil. Situaci ve výuce matematiky na pražské technice však kritizoval, ale podstatně později.³¹⁾

V roce 1907 vyšly čtyři Pexiderovy práce; dvě z nich se týkají pojistné matematiky (viz [P16] a [P17]), druhé dvě ([P15] a [P18]) analytické teorie čísel. Poslední jeho publikací je práce *Über Potenzreste* [P19], která byla publikována roku 1909. Je však z roku 1906 (stejně jako práce [P15] a [P17]), zatímco práce [P18] je z roku 1907. Práce [P16] datována není.

V zimním semestru školního roku 1907/08 byl Pexider zapsán jako mimořádný posluchač na právnické fakultě německé univerzity v Praze.

Dne 18. června 1908 požádal na filozofické fakultě Bernské univerzity o rozšíření své habilitace pro pojišťovací matematiku.

Der unterzeichnete Dozent ... ersucht ... um eine Erweiterung seiner venia docendi für Mathematik, die ihm bisher nur für die Zahlentheorie verliehen war, auf die Versicherungsmathematik und zwar auf die Invalidenversicherung.

Svoji žádost podpořil pracemi [P14], [P16] a [P17]. Ve své žádosti mimo jiné uvedl, že se studiu pojišťovací matematiky, obecné pojišťovací vědy, národohospodářské politiky a statistiky věnoval již během svých studií v Praze, Vídni, Paříži a Göttingen, že v letech 1902–1904 a 1907 vypočetl nové prémiové tabulky pro pojišťovací společnost Foncière a že se v zimě 1907/08 účastnil zpracování bilance penzijního fondu rakouské severní dráhy a stanovení rezerv rakouského státního pojišťovacího ústavu pro soukromé úředníky. Uvedl rovněž, že je připraven předložit dosud nepublikovanou práci *Die unterjährigen Praemien der Versicherungsrechnung* s příslušnými tabulkami.

Dne 6. července bylo jeho žádosti vyhověno (pro 4 semestry s platností od příští zimy). 5. září Pexider děkuje za rozšíření habilitace. Oznamuje, že bude o pojišťovnictví přednášet v letním semestru 1908/09. Současně prosí o dovolenou pro zimní semestr 1908/09, kdy zamýšlí studovat práva v Rakousku. O dva dny později mu ředitelství univerzity dovolenou udělilo.

Další zprávy o Pexiderovi nemáme; na právnické fakultě v Praze již zapsán nebyl. Zdá se velmi pravděpodobné, že ze zdravotních důvodů své působení

v Bernu ukončil (a v letním semestru 1908/09 již nepřednášel). Po roce 1908 již není členem tamější Přírodovědné společnosti.

Dne 11. srpna 1913 byl Pexider přijat do psychiatrického ústavu v Kateřinkách (Praha 2, č. 460); předtím byl v sanatoriu v Krči, odkud prý utíkal. Zde, v nedožitých čtyřiceti letech, dne 4. listopadu 1914 Jan Vilém Pexider zemřel; zaopatřen byl již 17. září 1914 duchovním správcem B. Helebrantem. V matrice zemřelých je uvedeno jeho poslední zaměstnání (sekretář firmy Breitfeld, Daněk & comp.) a poslední bydliště (Praha Žižkov, Libušina 4/15 — dnešní Kubelíkova). Dne 7. listopadu byl pohřben do rodinného hrobu na Olšanech. Knihy z jeho pozůstalosti daroval jeho bratr Josef knihovně Jednoty.³²⁾

Poznámky

- 1) Rozsáhlý rodokmen Pexiderů sestavil roku 1942 v Protivíně MUDr. K. Pokorný.
V Národních listech byla roku 1878 zveřejňována reklama na DAVIDOVO TĚ a HOŘKÝ VINNÝ NÁPOJ J. Pexidera (proti kašli, kataru, tělesné slabosti, tuberkulím) — např. 13. 1., 20. 1., 27. 1., 2. 2., 21. 2.
Jan Pexider, profesor matematiky v Záhřebu — viz *Věstník JČM* 1(1873), č. 1, str. 5, č. 4, str. 35, 41, 50, 51; 2(1874), č. 1, str. 2, 13–14. Tři jeho dopisy ze Záhřebu z let 1868–69 jsou v LA PNP (fond M. Hattala).
- 2) K. J. N. Balling a jeho syn C. A. M. Balling — viz *Ottův slovník naučný*, A. Velflík: *Dějiny technického učení v Praze* (str. 210, 254, 383–386, 519, 532–533 atd.), F. Jílek a V. Lomič: *Dějiny ČVUT* (str. 313–314, 427–431 atd.), L. Nový a kol.: *Dějiny exaktních věd v českých zemích* atd.
- 3) J. O. Lerch — viz *Ottův slovník naučný*, L. Nový: *Dějiny exaktních věd v českých zemích*, Časopis pro průmysl chemický 2(1892), 174–177 (A. Bělohoubek uvádí, že Lerch *první z Čechů pěstoval chemii methodou vědeckou*), Listy chemické 16(1892), 218–219 (B. Raýman píše: *Jak vřele jest litovati, že muž takových vlastností nestal se také učitelem české mládeže v chemii vědecké, i že nepřivínil se blíže k národu našemu tak vděčnému. Byl Čechem starší generace, však sledoval živě vývoj náš vědecký i vychoval české syny, z nichž jeden umělec pověsti výborné, druhý příčinlivým jest chemikem*), Světozor 26(1892), 204, atd.
Narození Marie J. Lerchové, Josefa O. Lercha a Jindřicha Lercha a sňatek Josefa Ballinga a M. J. Lerchové viz matriky řím.-kat. fary Nepomuk: narozených – sv. 18, str. 69, 74, 102; oddaných — sv. 18, str. 26 (SOBA Plzeň).
O Lvu Lerchovi viz *Ottův slovník naučný*, P. Toman: *Nový slovník čs. výtvarných umělců*, Světozor 21(1887), 414; 26(1892), 309 (foto); 30(1896), 336 (článek *Hanačka*) atd.
- 4) Narození Karla G. B. Ballinga viz matrika narozených řím.-kat. f. ú. Rapšach, 1829–76, pro obce Nová Ves u Klikova a Františkov, oddíl Františkov,

str. 15 (SOBA v Třeboň). Jeho úmrtí viz matrika f. ú. sv. Ludmily v Praze, Z VII, 1913–20, str. 5 (ObÚ Praha 1, Vodičkova 18).

- 5) Sňatek Karla Ballinga a Marie Anny Ellenbergerové viz matrika sňatků f. ú. Jičín č. 3354 z let 1844–81, str. 386 (SOBA Zámorsk).
- Smrt Marie Anny Ballingové viz matrika zemřelých f. ú. Duchcov, sign. 36/22, str. 8 (SOBA Litoměřice).
- Druhou ženou Karla Ballinga byla Alexandrina Limbecková (1851–1936), oddáni byli 15. 8. 1877 v Praze u sv. Vojtěcha.
- 6) Narození Melanie Ballingové viz matrika narozených f. ú. Duchcov, sign. 36/9, str. 46 (SOBA Litoměřice).
- 7) Narození tří bratrů Pexiderových viz matrika narozených řím.-kat. f. ú. kostela sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně: 1872–1875, sign. KAR N 9, fol. 171, 322; 1875–1878, sign. KAR N 10, nefol. (Archív hlavního města Prahy). V matrice je matematik Pexider uveden jako Jan Nepomuk Vilím; v dospělosti se česky podpisoval buď Jan nebo Jan Vilém.
- Smrt Kašpara Pexidera, jeho syna Jana a jeho manželky Vilemíny a jejich syna Karla viz matrika zemřelých řím.-kat. f. ú. kostela sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně 1867–1875, sign. KAR Z 3, fol. 221; 1875–1887, sign. KAR Z 4, nefol.; matrika zemřelých řím.-kat. f. ú. kostela sv. Václava na Smíchově 1886–1892, sign. SM Z 15, fol. 291 (Archív hlavního města Prahy).
- 8) Viz ČPMF 22(1893), str. 215–216 (Pexiderovo řešení 3. úlohy), 221, 288, 352. Pexiderův mladší bratr Josef (jako žák 7. ročníku téhož gymnázia) patřil rovněž k řešitelům úloh — viz ČPMF 24(1895), 156, 265–266 (uveřejněno jeho řešení 25. úlohy), 342.
- 9) Informace o Pexiderově studiu na filozofické fakultě pražské univerzity jsou čerpány z příslušných materiálů Archívu UK (Katalogy posluchačů české a německé univerzity, Protokoly schůzí profesorského sboru FF 1882–1901, kartón 1, Rigorosa I, FF, 1882–1915, Posudky disertačních prací FF, 1898–1906, kartón 106, atd.).
- Materiály související s Pexiderovými snahami o habilitaci, ze kterých je na následujících stránkách citováno (není-li uvedeno jinak), viz Habilitační žádosti FF 1898–1939, kartón 131, i. č. 1348 (Archív UK); Pexiderův svazek obsahuje mimo jiné následující dokumenty: Pexiderova žádost o habilitaci z 16. 4. 1901, Weyrův posudek z 3. 3. 1902, Studničkovo minoritní votum z 5. 3. 1902, dopis z místodržitelství požadující vyjádření k Pexiderově žádosti o stipendium z 2. 10. 1901, Weyrovo vyjádření z 7. 1. 1902, Grussovo vyjádření z 20. a 23. 1. 1902, Studničkova rezignace z 26. 1. 1902, hlasovací listiny z 3. 11. 1901 a 31. 1. 1902, hlášení ministerstvu o závěrech prof. sboru ve věci Pexiderova stipendia i habilitace z 10. 3. a 26. 3. 1902, Gegenbauerův dopis Ed. Weyrovi, Pexiderova žádost o nové posouzení habilitace z 19. 6. 1902, Weyrův posudek z 4. 7. 1902, Pexiderova žádost o habilitaci z 2. 6. 1903, Pexiderova žádost o místo z 10. 9. 1903, Pexiderův dopis min. předsedovi z 21. 6. 1906, odpověď děkanátu na příkaz ministerstva z 30. 10. 1906, Zubatého lístek J. Hudcovi z 16. 10. 1906, Pexiderovy

dopisy císaři z 1. 1. a 18. 2. 1907, Pexiderův dopis ministerstvu z 1. 3. 1907, Petrův posudek a vyjádření habilitační komise z 4. 7. 1907, Sobotkovo vyjádření k celé záležitosti z 27. 7. 1907. Dále byly použity Protokoly schůzí profesorského sboru FF 1901–1918, kartón 2 (Archív UK).

O Pexiderovu mat.-fyz. stipendiu viz Spisy FF 1895/96, kartón č. 149, č. 930. O stipendiu za práci v matematickém semináři v ZS 1895/96 viz Spisy FF 1895/96, kartón č. 149, č. 749, v ZS 1897/98 viz Spisy FF 1897/98, kartón 152, č. 996. Vše Archív UK. (Materiály o matematickém semináři viz též SÚA v Praze, fond MKV/R 5A Prag, Semináře K–O, kartón 132.)

- 10) Viz Katalog c. k. čes. vys. školy tech. v Praze, 1895/96 (Archív ČVUT).
- 11) Obraz vlastnila roku 1988 Marie Pexiederová, druhá žena Ing. arch. Z. Pexidera, nyní ho má její neteř.
- 12) Viz Výroční zpráva JČM, 1899–1900, str. 21.
- 13) Není jasné, zda se jednalo o práci [P4] nebo [P5] nebo o souhrn obou. Práce [P5] byla vydána vlastními náklady podobně jako druhá Pexiderova habilitační práce [P6]. Je zajímavé, že při druhé žádosti o habilitaci ze dne 16. 4. 1901 neuvádí Pexider práci [P4] — bylo to proto, že nestála „na patřičné výši“?
- 14) Jednota tento spis prodávala svým členům za sníženou cenu 1 K 30 h – viz Výroční zpráva JČM 1900–1901, str. 6.
- 15) Profesor Koláček, který byl zvolen do habilitační komise po předchozí Pexiderově žádosti o habilitaci, mezitím odešel do Brna; od roku 1902 však v Praze opět působil. Eduard Weyr se v té době patrně na Pexidera dotazoval vídeňského profesora L. Gegenbauera (1849–1903). Zachoval se totiž dopis (Archív UK, viz poznámka ⁹), ve kterém Gegenbauer podává Weyrovi některé informace. Dopis bohužel není datován; podle nepřilíš zřetelného razítka na obálce se zdá, že je z roku 1901.
- Pan Dr. Pexider mi před nějakým časem předal pro Monatshefte malou poznámku o symetrických funkcích, která však vyžaduje přepracování a rozšíření ... v žádném případě by tato práce nemohla podle mého mínění sehrát při habilitaci rozhodující roli. Vyjádřil jsem panu Pexiderovi ochotu, že mu část jeho habilitační práce o Abelově teorému nechám vytisknout v německém překladu ve svém časopise, jestliže jste Vy tento článek shledal za hodný otištění; v tom případě by se mohlo se sazbou ihned začít, aby pan Pexider mohl Vašemu kolegiu předložit obtahy již během příštího měsíce. ... pracoval v zimním semestru opravdu pilně ... mohu proto o něm dát jen příznivý posudek, zvlášť vynikající však není.*
- Šlo zřejmě o předběžnou verzi práce [P11] a výtah z [P6] (snad v tvaru [P10]) — žádná z těchto prací však v časopise *Monatshefte der Mathematik und Physik* nevyšla.
- 16) Pexiderova urgence žádosti o cestovní stipendium a oznámení o zamítnutí této žádosti viz Spisy FF 1901/2, kartón č. 160, i. č. 1564.

V dopise E. Babákovi z 19. 6. 1907 (LA PNP, viz poznámka ²⁷)) Pexider rekapituluje svá studia:

Poslouchal jsem přednášky profesorů: Pick, Bobek, Mach, Jaumann, Marty, Jodl (Praha něm); Gegenbauer, Escherich, Mertens (Vídeň), Darboux, Goursat, Raffy, Jordan, Hadamard, Borel, Levasseur, Picard (Paříž), Hilbert, Klein, Bohlmann, Zermelo, Blumenthal (Göttingen).

- ¹⁷) Pexiderův dopis děkanu Josefu Zubatému (Archív AV ČR, fond J. Zubatý, Korespondence L–R):

Vysoce ctěný pane děkane!

Račtež dopřáti slechu následujícím řádkám.

Mrzí mne velice, že Vaše blahorodí domnívá se býti mým dopisem urážena. Nevím proč, ale račtež přijati ujištění, že mi nic nebylo tak daleko, jako chtíti i jen dotknouti se Vás, nebo slav. sboru professorského.

Ráčtež prominouti, že jsem si prvým dopisem dovolil Vaše blahorodí obtěžovati, ba že k prvému ještě tento druhý připojuji. Avšak vědomí, že jsem vždy všem přáním vážených pánů dvorních radů prof. Studničky, Strouhala a Weyra vyhověl, že jsem šel do Paříže, když mi to bylo navrženo, že jsem svou habilitační práci vydal česky (na žádost p. prof. Ed. Weyra), aby mi potom vyčteno bylo, proč jsem ji nevydal německy, že mi nebylo dovoleno k žádosti své ani co oporu připojiti pojednání, jež nyní cizina, ovšem cizina, „s vřelým díkem“ přijala, že jsem byl za své snahy vědecké ne povzbuzen, ale spíše potupen (pan prof. Masaryk mne v tomto případě laskavě vyslechl), že za mé nepřítomnosti v Praze se někdo mou maličkostí zabýval způsobem, jenž mne do duše uráží (pan prof. Gruss s laskavou ochotou označil mi jednu z takých věcí za klep, v jiné obrátil jsem se na pana dvorního radu Strouhala), že jediné stipendium, o něž jsem vládu žádal, jest slavným sborem vlastnímu žáku odpíráno, že mou žádost habilitační slavný sbor neráčí ani tak ani onak vyřizovati, kde já již čtvrtý rok po svém doktorátu v cizině pracuji, takže jest to již pro mne nezbytností, abych konečně věděl, mám-li ještě čeho v Praze očekávati nebo ne, — tyto maličkosti, ovšem maličkosti, udělaly mne snad trochu trpkým, více ne!

Jsem tu v Göttingách, opět řádným posluchačem, abych v letním semestru mohl dosíci německého doktorátu, musím do prázdnin vystoupiti ze svazku rakousk. státn. občanství, bych nabyl zdejšího a mohl se zde domáhati docentúry, dřív než bude pro mne pozdě, protože stálým deprivováním na konec i pružnost mého ducha musí ochabnouti.

Předseda slav. komise, pan prof. Ed. Weyr, přece dobře ví, jak má žádost dopadne; proč mne nechá tak dlouho čekati?

Jestliže přece požádám slav. sbor professorský o opis referátu v tom případě, že bude zhotoven p. dvorním radou Ed. Weyrem, bude to jen k uklidnění mého svědomí, abych měl to poctivé vědomí, že, až budu museti se zříci všeho, co mne k Čechám poutalo, jsem učinil vše, co se učiniti dalo.

Obrátě se s důvěrou na slav. sbor professorský a ne na ministerstvo, ukáží přece jen zřetelně, že žádostí tou nemíním slav. sboru nikterak se dotknouti. Ví, že slav. sbor nepřipustí k sobě, leč kdo jemu vyhovuje, ale také Němci

nepřipustí, abych se mezi ně jako cizinec vtíral; bohužel, já polsky nebo rusky mluvit neumím.

Psáno v hluboké úctě k slav. sboru professorskému a Vám, vysoce ctěný pane, jakožto jeho děkanu.

Pexider

Göttinky, dne 29/I 02

- 18) Dopis Dr. Františka Soukupa Pexiderovi (v soukromých rukách):

Vážený pane doktore!

Na základě Vašeho dopisu konferoval jsem s četnými poslanci mezi nimi i s prof. Drtinou a Masarykem, a všichni jsou jednotni v úsudku, že na věci Vaší nelze nám ničeho podniknout. Všechny kroky Vaše v tomto směru, pravím upřímně, jsou marné, a nezbude Vám prostě nic jiného, nežli během doby žádost svou opakovat.

V šetrné úctě

Vám oddaný

Dr. Frant. Soukup

- 19) Weyrův dopis Pexiderovi (Archív AV ČR, fond J. Zubatý, Korespondence S-Ž):

V Praze, 11. března 1902.

Ctěný pane doktore,

jak soudím o Vašem habilitačním spisu „O Abelově teorému atd.“ jsem s Vámi již sdělil loni v létě za Vaší návštěvy u mne; opakuji, že hlavní vadou jeho jest, že není nikterak prací samostatnou, nýbrž pouhou kompilací v nejuplatnějším slova toho smyslu.

Referátem nemohu disponovati; raďte se obrátiti na děkanát, by Vám bylo dovoleno nahlédnouti do něho, já proti tomu ničeho nenamítám.

S úctou

Prof. Ed. Weyr

- 20) Viz Rend. Circ. Mat. Palermo 17(1903), 386, 387.

- 21) Habilitační řád, který tehdy platil (a platil i za první republiky), byl vydán nařízením ministra věcí duchovních a vyučování dne 11. 2. 1888, č. 2390, č. 19 ř. z. Ve zmíněném 6. paragrafu je tato formulace:

... jestliže by se z jiné některé příčiny, v osobnosti žadatelově se zakládající, udělení t. zv. venia docendi ukázalo nedopustitelným, tedy žádost habilitační ihned buď zamítnuta.

Viz např. O. Placht, F. Havelka: *Předpisy pro vysoké školy Republiky Československé*, Praha 1932, str. 1102. Viz též F. Weyr: *Výklad a kritika rakouských řádů habilitačních*, Časopis pro právní a státní vědu 1918.

Pexider se zřejmě v té době obrátil písemně na T. G. Masaryka s žádostí o pomoc. Masaryk Pexiderovi zaslal následující stručný dopis (v soukromých rukou):

Vážený pane doktore,
 ve schůzi, o které píšete, jsem nebyl; měl jsem dovolenou pro poslední část roku a dovidám se o věci teprve z Vašeho dopisu. Když už o tom mluvím nesmlčím, že Váš taktický postup pokládám za pochybený, zejména mně nejde na rozum, proč jste hned podal žádost za habilitaci znova? To právě po soudu mém byla chyba.

S pozdravem

T. G. Masaryk

13/X '3.

- ²²⁾ Viz SÚA, MKV/R 5, Prag Phil. Prof./108, Jan Sobotka.
- ²³⁾ Viz protokol akad. senátu z 5. 7. 1904 (Archív ČVUT).
- ²⁴⁾ Viz Výroční zprávy JČM 1897–1898 až 1903–1904.
- ²⁵⁾ Viz publikace *Die Dozenten der bernischen Hochschule. Ergänzungsband zu: Hochschulgeschichte Berns 1528–1984. Zur 150-Jahr-Feier der Universität Bern 1984*. Na str. 187 jsou uvedeny stručné informace o Pexiderovi a jeho působení v Bernu. Mimo jiné je zde označen za žáka Hilberta a Kleina (tyto informace jsou převzaty z Pexiderovy žádosti o habilitaci).
 Veškeré dokumenty o Pexiderově působení na univerzitě v Bernu, zejména Pexiderova žádost o habilitaci (s přiloženým stručným životopisem), pozdější žádost o rozšíření habilitace, žádosti o dovolenou atd., jsou uloženy ve Státním archívu v Bernu pod signaturou BB IIIb, 619. Pexiderovo jméno figuruje na seznamu učitelů a studentů v období 1905–1911 (StAB BB IIIb, 1180f). V seznamu přednášek se však objevuje jen v zimním semestru 1905/06 a letním semestru 1906 (Vorlesungsverzeichnisse, StAB BB IIIb, 1065). O Pexiderovi jsou dvě zmínky v protokolech senátu, které se týkají jeho dovolené (Senatsprotokolle, StAB BB IIIb, 949, str. 394, 459).
- ²⁶⁾ Viz Mitteilungen d. Naturforschenden Gesellschaft in Bern 1905, str. XLIV, XLVI; 1906, str. III, VII, XXV; 1907, str. XXIV; 1908, str. XX. Na schůzi této společnosti přednášel Pexider dne 27. ledna 1906 o své práci [P15].
- ²⁷⁾ Eduard Babák (1873–1926), český lékař, biolog, srovnávací fyziolog a experimentální morfolog. Od roku 1907 mimořádný, od roku 1917 řádný profesor české univerzity v Praze, od roku 1919 řádný profesor Masarykovy univerzity v Brně. Napsal řadu významných prací a knižních publikací. Založil *Biologické listy*. Pracoval v redakci časopisu *Přehled*.
 Časopis *Přehled. Týdenník věnovaný veřejným otázkám* byl založen roku 1902. Jeho spoluzakladatelem, prvním vydavatelem a redaktorem byl Augustin Žalud (1872–1928). V letech 1906–10 řídil *Přehled* Emanuel Chalupný (1879–1958), český filozof, sociolog, právník a národohospodář, autor řady děl. Do *Přehledu* přispívala řada známých osob, např. Ed. Beneš, K. Čapek, K. Krofta, M. Lerch, A. Novák, T. Nováková, F. Nušl, F. Peroutka, V. Posejpal, E. Schoenbaum, O. Srdínko, K. Vorovka.
 V Literárním archívu PNP (fond E. Babák) je uloženo 7 dopisů a jedna dopisnice, které Pexider Babákovi zaslal v období 14. 7. 1905 — 28. 7. 1907

z Bernu (Thunstrasse 88) a Mnichova (Türkenstrasse 92); jeden Pexiderův dopis redakci časopisu *Přehled* (z 13. 12. 1902) je ve fondu Zdeněk V. Tobolka.

- ²⁸⁾ František Xaver Hodáč (1883–1943), český právník, politik, národohospodář, publicista.
- ²⁹⁾ *Národní listy* 30. 6. 1905, č. 177, str. 2; *Přehled* 3(1904/05), str. 704–705 (č. 41 z 8. 7. 1905); str. 729 (č. 42 z 15. 7.); str. 772 (č. 45 z 5. 8.).
- ³⁰⁾ Ocitujme Pexiderovy dopisy prof. Zubatému (Archív AV ČR, fond J. Zubatý, Korespondence L–R).

Dne 21 září 1906.

Vážený pane professore!

R. 1902 předložil jsem Vám soukromý dopis, adresovaný † prof. Weyrem na mne, týkající se vydání referátu habilitačního téhož profesora k nahlédnutí mému na děkanství. Tento dopis zapoměl jste mi, pane professore, vrátiti. Žádám Vás tudíž zdvořile o vrácení tohoto svého majetku, pokud možná v brzkém čase.

V dokonalé úctě

Dr. Jan Pexider

Mnichov, Türkenstr. N° 37 II Stock.

Velmi ctěný pane professore,

z doby, jež od Vašeho ct. dopisu ze dne 22. září uplynula, soudím že dopis, o nějž jsem si dovolil Vás požádati, není ve Vašich rukou. Pamatuji se zcela dobře, jelikož se mne věc ta tak úzce týkala, že jsem si jej chtěl vzíti zpět, avšak Vy Jste si ho výslovně vyžádal ode mne, byste jej ukázal jako dokument ve sboru, až ohlásíte, že Jste habil. referát mně k nahlédnutí předložil. Také Jste mi ref. nepředložil ihned, nýbrž objednal mne po týdnu, až o dopisu promluvíte s † prof. Weyrem sám. Listu toho jsem však více nedostal zpět a neobtěžoval bych Vás nyní ani svou žádostí o něj, ani tímto dopisem, kdybych dokumentu toho mimo nadání nepotřeboval, jak již v prvním svém dopise jsem si dovolil Vás upozorniti.

Jest tudíž ztráta toho listu pro mne citelnou a jest mi líto, že v čas potřeby nebudu moci obejít se té nepřijemnosti, abych jako dokumentu nepoužil dopisu Vašeho, jež Jste r. 1902 zaslal p. Dr^u Lerchovi ze Smíchova, a jenž se týkal hlasování o mé habil. žádosti v prof. sboru. Račtež tudíž předem laskavě prominouti.

S veškerou úctou

Doz. Pexider

München, Türkenstr. N° 92 II Stock. 14/X 06.

Situaci dokresluje Zubatého dopisnice Janu Hudcovi, úředníku české univerzitní kanceláře (Archív UK, viz poznámka ⁹⁾):

26/10

Velectěný pane oficiále,

raďte se laskavě podívatí do registratury, není-li při spisech týkajících se habilitace dra. J. Pexidera (1901–2, odmítnuta 1902) dopis † prof. Weyra na dra. J. Pexidera, svolující, aby mu byl předložen jeho referát. Je-li, pošlete mi jej laskavě co nejrychleji. Dr. P. se mi jím tenkrátě vykázal a teď jej na mně chce. Dopis bezpochyby tenkrátě šel cestou krátkou do koše, ale pro všechno se podívejte.

Se vší úctou

Prof. Zubatý

- ³¹⁾ Viz Přehled 6(1907/08), str. 243 (č. 14–15 z 1. 1. 1908), str. 302–303 (č. 18 z 24. 1.), str. 377–378 (č. 22 z 21. 2.).
- ³²⁾ Viz Kniha pacientů přijatých 1913–1917, číslo pacienta 2981; mimo jiné je zde jako Pexiderův opatrovník uveden jeho bratr Josef (Archív psychiatrické kliniky, Praha, Kateřinská 460).
Záznam o úmrtí: matrika Kateřinky Z I, 1911–1925, str. 55 (ObÚ Praha 1, Vodičkova 18).
Hrob: Olšany, hřbitov 2, odd. 3, hrob 33.
Dar knih z pozůstalosti: viz ČPMF 45(1916), str. 469, a Výroční zpráva JČM 1915–1916, str. 15.

LITERATURA

- [Be] J. Bečvář a kol., *Eduard Weyr 1852 – 1903*, Dějiny matematiky č. 2, Prometheus, Praha, 1995.
- [Ma] J. Mandlerová, *K příchodu J. Sobotky na českou universitu v Praze r. 1904*, Zprávy komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV, č. 18 (1964), 45–59.